

Socijalna politika i životni standard RH

Sučić, Rea

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:882928>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

REA SUČIĆ

SOCIJALNA POLITIKA I ŽIVOTNI STANDARD U HRVATSKOJ

Završni rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

REA SUČIĆ

SOCIJALNA POLITIKA I ŽIVOTNI STANDARD U HRVATSKOJ

Završni rad

Rea Sučić

JMBAG: 0303067290, redovan student

Studijski smjer: Marketinško upravljanje

Predmet: Uvod u ekonomiju 2

Znanstveno područje: Socijalna politika

Znanstveno polje: Društvene i političke znanosti

Znanstvena grana: Socijalna politika

Mentor: doc.dr.sc. Romina Pržiklas Družeta

Pula, rujan 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Rea Sučić kandidatkinja za prvostupnicu ekonomije/poslovne ekonomije, smjera Marketinško upravljanje ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student _____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela Ja, Rea Sučić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobriće u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom SOCIJALNA POLITIKA I ŽIVOTNI STANDARD U HRVATSKOJ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobriće u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis _____

Sadržaj

1. UVOD	1
2. SOCIJALNA POLITIKA.....	2
2.1. <i>POVIJEST SOCIJALNE POLITIKE</i>	5
2.2. <i>SUSTAVI SOCIJALNE POLITIKE</i>	7
2.3. <i>TEHNOLOŠKA REVOLUCIJA I NOVA SOCIJALNA POLITIKA</i>	10
3. SOCIJALNA POLITIKA U EU I RH.....	12
4. IZAZOVI MIROVINSKOG I ZDRAVSTVENOG SUSTAVA U RH.....	21
4.1. <i>HRVATSKI ZDRAVSTVENI SUSTAV</i>	24
4.1.1 Povijesni razvoj zdravstvenog sustava.....	25
4.1.2. Osnovno ili obavezno zdravstveno osiguranje	26
4.1.3. Dobrovoljno zdravstveno osiguranje	27
5. KVALITETA ŽIVOTA I STANDARD U RH.....	29
6. UTJECAJ COVID-19 NA ŽIVOTNI STANDARD U HRVATSKOJ.....	33
7. PROGRAMI ZA SUZBIJANJE SIROMAŠTVA, NEJEDNAKOSTI I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI	34
8. ZAKLJUČAK.....	38
LITERATURA	39
POPIS SLIKA	40
SAŽETAK	41
SUMMARY	42

1.UVOD

Završni rad pod temom "Socijalna politika i standard života u Hrvatskoj" zasniva se na definiranju socijalne politike, njezinim začetcima u svijetu, ali i u Hrvatskoj. U radu se raspravlja o pojedinim aspektima socijalne politike, veliki i bitan utjecaj ima socijalna politika iz perspektive redukcije siromaštva, nezaposlenosti, organizacijskih neprofitnosti itd. U današnjoj situaciji, vidi se da postoje negativni učinci ekonomske krize, koje nose sa sobom socijalne rizike a to je epidemija Covid-19. Definirati će se kako je Hrvatska socijalna politika napredovala tokom godina, što se sve dogodilo u tome razdoblju, te kako je napredovala ulaskom Hrvatske u Europsku uniju, i jesu li ispunjeni standard koji su bili očekivani. Razlučiti će se razlike koje dijele društvo na bogate i siromašne stanovnike u Hrvatskoj, njihove karakteristike koje ih određuju kao klasu. Svaka osoba u Hrvatskoj koja želi imati budućnost i povoljnu financijsku situaciju, ima posao i plaću te će se na konto prošlosti Hrvatske pokazati kako u kojoj županiji se razlikuje neto plaća. Pošto u današnje vrijeme kvaliteta i zadovoljstvo života se ne mjeri materijalnim i financijskim stanjem, prikazati će se kvaliteta života koja je provedena putem istraživanja u Europskoj Uniji te naravno kako i sama kaže tema, u Hrvatskoj. U socijalnoj ekonomiji, mirovinski i zdravstveni sustav imaju jednu od najvažnijih sastavnica te će se istražiti njihova povijest, glavne karakteristike koje ih određuju, koje su razlike koje mogu postojati za osobe boljeg i slabijeg financijskoga stanja u Hrvatskoj. Kako je Hrvatska ušla u Europsku Uniju, Hrvatska je morala ostvariti određene ciljeve koji su postavljeni u ustavu Europske unije gledano kroz plaće, zaposlenost, cilj suzbijanja siromaštva te ih se morala pridržavati kao i svaka članica Europske Unije. Kako siromaštvo sve više uzima maha u globalnom svijetu, svaka država za sebe ili članica Europske Unije traži rješenja ili mogućnosti koje će postepeno ublaživati siromaštvo, ili kako će ljudima koji spadaju u kategoriju siromaštva pomoći da izađu iz toga problema. Kao najsvježija tema za obraditi i analizirati jer je aktualna, je COVID-19 koji se u Hrvatskoj manifestirao u veljači 2020., prikazati će kakve promjene je uveo u ljudski život te kakve je razmjere donio ili može se reći i odnio.

2. SOCIJALNA POLITIKA

Socijalna je politika složen i prijeporan pojam. Što je i razumljivo budući da se nasljeđe i praksa socijalne politike znatno razlikuje od jedne do druge zemlje, pa se razlikuju i termini kojima se označavaju sadržaji koje socijalna politika, uvjetno rečeno pokriva. Postoji dakle mnoge definicije socijalne politike. T.H. Marshall, (1965.) , piše da se socijalna politika odnosi na vladinu akciju koja davanjem naknada i usluga ima neposredan utjecaj na blagostanje građana. Za R.Titmussa, (1974.) socijalna politika ima podrazumijeva socijalna davanja, ona je redistributivna i ima kako ekonomske tako i neekonomske ciljeve. T. Cole (1986.) pak smatra da je socijalna politika promišljen način pronalaženja sredstava za rješavanje socijalnih problema, a N. Ginsburg, (1992.) naglašava da se pojam socijalna politika uobičajeno koristi da se opiše državna akcija u području osobnog i obiteljskog dohotka, zdravstvene zaštite, stanovanja, edukacije i izobrazbe kao i usluga osobne skrbi. Osim na državu , može se odnositi na druge čimbenike koji u društvu obavljaju slične djelatnosti. U tom slučaju to više ne bi bila državna akcija, pa možda čak ni politika. Socijalna je politika organizirana djelatnost države i drugih društvenih čimbenika kojoj je cilj prevladavanje socijalnih rizika, pomoć siromašnima i isključenim pojedincima i socijalnim skupinama, ujednačavanje životnih šansi te, općenito, unapređivanje socijalne dobrobiti građana. Socijalna politika u svom djelovanju polazi od društvenih vrijednosti kao što su solidarnost, socijalna pravda, jednakost, socijalna sigurnost, socijalna kohezija. Instrumenti socijalne politike su zakoni i drugi propisi, kao i razni programi i mjere za njenu praktičnu primjenu. U Francuskoj se pojam socijalna politika više koristi u posljednje vrijeme i to pod utjecajem Europske unije unutar koje se postupno ujednačava terminologija na tome području. Socijalna je politika u Francuskoj neka vrsta pojma- kišobrana za nekoliko područja javne politike, pa se u literaturi pojavljuje i pluralni termin socijalne politike. U SAD se sam termin socijalna politika gotovo ne upotrebljava i socijalna politika u ovoj zemlji ima manje značenje nego u Europi. Naime, liberalistička američka tradicija uvijek se snažno opirala svemu što je, makar i na simboličnoj razini, podsjećalo na državni intervencionizam i paternalizam europskih autoritarnih režima, kakav je npr. Bio Bismarckov u Njemačkoj, a kasnije socijalistički u Sovjetskom Savezu. U SAD-u se

govori o sustavu socijalne dobrobiti namijenjenom siromašnim građanima, unutar kojeg važno mjesto ima javna dobrobit. U SAD se više govori o programima, a manje o procesima i kontekstu njihova stvaranja.¹

Socijalna politika je skup radnji i zakona od strane države i drugih čimbenika kojima je zadaća i glavni cilj pomoći siromašnima i ljudima koji se ne mogu promaći u određenom smislu života, ujednačavanja životnih šansi svih građana bez obzira na njihove prihode ili društvo u kojem se nalaze tj. stalež, unaprijeđenja socijalnog blagostanja i života te ostvarenja opće i pojedinačne dobrobiti građana od najsiromašnijih do najbogatijih. Zadaća socijalne politike seže u najdublje odnose između ljudi, te traži i zalaze se za ravnopravnost, poštenje i društvenu jednakost među ljudima koji naizgled nisu isti, ali bi prema socijalnoj politici trebali biti. Socijalna politika shvaća koliko je društvo uzelo maha u degradiranju, izdvajanju i uzdizanjem ili ponižavanjem ljudi koji su zbog dobi, bolesti, invaliditeta, obiteljskih situacija ili općenito neuspjeha na društvenome polju te su isključeni iz svijeta rada i ne mogu dovoljno zarađivati za život, za razliku od onih koji su boljeg materijalnog statusa koji imaju ponekad i više nego što im je potrebno za lagodan život. Glavne moralne vrijednosti kojima se socijalna politika vodi su; jednakost, solidarnost, socijalna pravda, socijalna sigurnost te socijalna kohezija. Socijalna politika ima veliku važnost koja na određeni način čini temelj za državu, društvo, pojedinca, tvrtku ili poduzeće jer traži ravnopravnost za sve, i bogatije i siromašnije te način njezinog rada zapravo funkcionira da promatra, traži i istražuje nepravilnosti u odnosu i pokušava ih ispraviti, tj. dovesti do razine gdje će i socijalno ugroženi ili osobe slabijeg imovinskog stanja imati ista prava kao i osobe koje bolje zarađuju. Rad socijalne politike nikada ne prestaje, jer kako države doživljavaju promjene (recesija), tvrtke odlaze u stečaj, ljudi se masovno zapošljavaju ili dobivaju otkaze, socijalna politika se brine da se izbere za politiku dobra koja će činiti i utjecati na dugoročne odluke društva. Instrumenti ili načini s kojima se socijalna politika ostvaruje su socijalna prava i socijalni programi koji spadaju pod "oružje", s kojima su oni spremni napraviti promjene, poboljšati društvene statuse te uvesti društvenu i socijalnu jednakost prema svim građanima jedne države, bez obzira na materijalno stanje svakoga pojedinca. Važan aspekt socijalne politike je način na koji se prikupljaju i raspodjeljuju sredstva koja su namijenjena za socijalno ugroženije. Dva su osnovna instrumenta koja

¹ Puljiz, V., Bežovan, G., i dr. (2005): Socijalna politika, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str.3-5.

se koriste u financiranju programa socijalne politike: porezi i doprinosi socijalnog osiguranja koji se odnose na građansku populaciju države. Plaćanje poreza i doprinosa socijalnog osiguranja utječe na blagostanje građana s kojima raspolažu, pa su zato porezna politika i politika socijalnog doprinosa od značajne važnosti sastavnice za socijalnu politiku. Pravednu poreznu politiku koja pristaje za građane lošijeg financijskoga stanja država će primjeriti socijalnom statusu građana, npr. progresivnim oporezivanjem ili pak oslobađanjem siromašnih pojedinaca i kućanstava od plaćanja poreza na dohodak ili nekih drugih poreza.²

Tehnološka revolucija zahtijeva novu socijalnu politiku. Tehnološke inovacije mijenjaju naš svijet neviđenom brzinom, suočavajući nas s novim i fluidnim poslovnim i životnim stvarnostima, „uberizacijom društva“ , govori se o četvrtoj industrijskoj revoluciji i roboti koji od nas preuzimaju više posla nego ikad. Čini se da ove tehnološke inovacije mogu temeljito promijeniti naš društveni sustav. Otvoreno je pitanje u dobru ili u zlu. Ključni dio koji bi se uskladio s tehnološkim inovacijama, socijalne inovacije još uvijek nedostaje. Spominju se zemlje Švicarska koja je prva država u svjetskoj povijesti koja je glasala u lipnju 2016. o zanimljivom i provokativnom prijedlogu socijalnih inovacija: „univerzalnom osnovnom dohotku“ (UTD). Finska i kanadska vlada planiraju eksperimente testirajući potencijal uvođenja UTD-a. Nizozemska provodi niz eksperimenata kojima se ispituje osnovni dohodak u Utrechtu, Maastrichtu i Groningenu. A i Novi Zeland, kao i Namibija, raspravljaju o UTD-u.³

² Puljiz, V., Bežovan, G., i dr. (2005): Socijalna politika, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str.5- 17.

³ Izvor: <https://www.ineteconomics.org/events/future-work>, 17.09.2020.

2.1. POVIJEST SOCIJALNE POLITIKE

Začetnik općeg pojma i definicije socijalne politike bio je njemački novinar i povjesničar Wilhelm Heinrich Riehl čiji su rana isticanja društvenih struktura u povijesnom razvoju utjecali na porast sociološke svijesti. Sredinom 19.stoljeća Wilhelm Heinrich Riehl je prvi upotrijebio termin socijalna politike u knjizi i njegovome najpoznatijem djelu; " Die Naturgeschichte des deutschen Volkes als Grundlage einer deutschen Socialpolitik"- „Prirodna povijest njemačkog naroda kao temelj njemačke socijalne politike“, u kojem je naglasio geografske čimbenike, socijalne uvjete i njemački lokalni život i kao i kulturu.⁴ Također, još jedno djelo koje je uvelike utjecalo na današnju socijalnu politiku jest: „Die Familie" – "Obitelj" gdje je analizirao obiteljsku jedinicu kao osnovu cjelokupnog društvenog razvoja.⁵ Razvio je sustavnu teoriju prirodnih sila i uvjeta kao oblikovanja društva i kulture. Tvrdio je da su dvije sile, inercija i pokret, temeljne za društvo - inercija iz društvenog konzervativizma seljaka i pokret iz progresivnih stavova gradskih stanovnika. Njegove su teorije kritizirane zbog svojih neprofesionalnih i subjektivnih generalizacija, ali one su ipak bile presudne za razvoj kulturne i društvene povijesti u Njemačkoj, a poslije i za postavljanje temelja za razvoj socijalne politike u svijetu. Socijalna politika se u europskim zemljama počela razvijati u drugoj polovici 19. stoljeća, kada se u glavnim zapadnoeuropskim zemljama počelo naglo razvijati industrijsko društvo koje je za posljedicu imalo mnoge socijalne probleme, ponajviše radnička bijeda i siromaštvo građana. Kako su siromaštvo i bijeda počeli sve više uzimati maha te su postali veliki problem u društvu, više ih se nije moglo rješavati tradicionalnim metodama primarne solidarnosti, npr.; crkvenim milosrđem, pretežno totalitarnom intervencijom države prema siromašnima i beskućnicima , nego je trebalo poduzeti mjere širega dosega koje bi bile učinkovitije. Za temelje moderne socijalne politike bitni su Bismarckovi zakoni iz 1880-ih godina. Radi se o zakonu o zdravstvenom osiguranju (1883. godine), zakonu o osiguranju za slučaj nesreće na poslu (1884.godine) te zakonu o mirovinskom osiguranju (1889.godine).⁶

⁴ Izvor: <https://www.britannica.com/biography/Wilhelm-Heinrich-Riehl>, 10.09.2020.

⁵ Izvor: <https://www.britannica.com/biography/Wilhelm-Heinrich-Riehl>, 10.09.2020

⁶ Puljiz, V., Bežovan, G.,i dr. (1995):Bismarckove socijalne reforme, Revija za socijalnu politiku, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, str. 244- 245.

Desetljećima nakon Bismarckovih reformi u drugim su zapadnim zemljama počele su se formirati socijalne reforme, koje su se od njih razlikovale po temeljnim načelima i načinu financiranja socijalnih izdataka. Bismarckove reforme u Njemačkoj odnosile su se samo na zaposlene osobe, no njegov model socijalne politike koji je bio utemeljen na socijalnom osiguranju zaposlenih osoba i njihovom plaćanju doprinosa, postupno se počeo širiti na većinu kontinentalnih europskih zemalja. Socijalna se politika u europskim zemljama ponajviše razvila nakon 2. svjetskog rata, koji je uzrokovao tešku ekonomsku i socijalnu krizu, pa je za njezino rješavanje bila nužna snažna državna intervencija koja se odnosila na preraspodjelu nacionalnog dohotka. Nakon rata u svim su europskim zemljama uvedeni i prihvaćeni ključni socijalni zakoni i programi koji su bili potrebni za rješavanje ključnih socijalnih problema i unaprjeđenje socijalne sigurnosti. Socijalna politika je postala bitna javna politika, a država je, kako na ekonomskom, tako i na socijalnome području, zadobila velike ovlasti. Posljedica je toga da se znatan dio nacionalnog dohotka raspodjeljivao za potrebe socijalne namjene. U sklopu zadataka i ciljeva koje je postavila socijalna politika osnovan je Europski socijalni fond 1961. godine radi poticanja i stvaranja novih radnih mjesta te radi pomoći radnicima koji se odluče promijeniti vrstu posla kojim se bave ili područja u kojemu žive zbog posla. Također, od velikih važnosti je i Jedinostveni europski akt, koji je potpisan 1986. godine zbog kojeg su uspostavljenje odredbe za usklađivanje zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta na radu te se njime uspostavila politika Zajednice za gospodarsku i društvenu koheziju.⁷

⁷ Puljiz, V., Bežovan, G., i dr. (2005): Socijalna politika, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str.245-246.

2.2. SUSTAVI SOCIJALNE POLITIKE

Mirovinski sustav definiramo kao skup pravnih normi, administrativnih i financijskih aranžmana kojima se regulira osiguranje starosti, invaliditeta, gubitka hranitelja. Važnost mirovinskog sustava temelji se na činjenici da se njime osiguravaju najrašireniji i najznačajniji socijalni rizici kojima su izloženi građani. Naime starost, invalidnosti i smrt hranitelja mogu se dogoditi svima, pa odatle veliki interes ljudi i javnosti za stanje i funkcioniranje mirovinskog sustava. Podsjetimo da je posljednjih desetljeća u većini zemalja znatno poremećen brojčani odnos mlađeg i starijeg kontingenta stanovništva. Opala je stopa fertiliteta, dakle i priljev mlađih generacija, s jedne, a došlo je i do povećanja kontingenta starijeg stanovništva, s druge strane. Uslijed toga povećan je indeks ovisnosti umirovljenika u odnosu na zaposlene stanovnike. U zapadnoeuropskim je zemljama omjer zaposlenih i umirovljenik pao ispod 3:1, a u Hrvatskoj je sada 1,4:1. O važnosti mirovinskog sustava može se suditi na osnovi udjela sredstava namijenjenih mirovinama u društvenom bruto proizvodu, a on je u posljednjem razdoblju porastao u mnogim zemljama (u zemljama EU iznosi oko 10% BDP-a, a u Hrvatskoj oko 14%).

Umirovljenici čine značajan dio biračkog tijela, pa predstavljaju veliki ulog u političkom, socijalnom, i ekonomskom životu, naročito razvijenih zemalja. Na individualnoj i kolektivnoj razini mirovine imaju nekoliko funkcija bez kojih je teško zamisliti reprodukciju suvremenih društava. Mirovine pojedincima i socijalnim skupinama omogućavaju raspodjelu potrošnje tijekom cijeloga životnog vijeka zasnovanu na svojevrsnom međugeneracijskom sporazumu. Na taj način popunjavaju se praznine u prihodima koje bi se kod velikog broja ljudi pojavile u starijoj životnoj dobi i u drugim situacijama kada oni nisu u stanju zarađivati. Pored osiguranja starosti, invaliditeta i uzdržavanja članova obitelji, mirovine predstavljaju ključnu kategoriju pojedinačne i kolektivne štednje koja utječe na individualno i društveno blagostanje. Mirovinski fondovi u razvijenim zemljama danas predstavlja znantne akumulacije financijskog kapitala koje se koriste za razna ulaganja. Važna je i socijalno integrativna funkcija mirovina. Naime, putem mirovinskog sustava u pravilu se vrši vertikalna redistribucija dohotka od bogatijih prema siromašnijim kategorijama stanovnika i tako smanjuje nejednakosti u društvu. Razmještajnu komponentu sadrže temeljne ili nacionalne mirovine, ali je ona prisutna i u drugim kategorijama mirovina. Važna je i horizontalna redistribucija unutar mirovinskog

sustava. Između umirovljenika iste kategorije horizontalna redistribucija se odvija u korist onih koji imaju dodatne potrebe i povećane troškove, pa su im nužne veće mirovine. Jedan od oblika horizontalne redistribucije mirovina je naknada za uzdržavane članove obitelji, zatim naknada za njegu nemoćnih i starih, koja se u nekim zemljama izdvojila u posebni sustav socijalne zaštite. Općenito rečeno, vertikalna i horizontalna redistribucija mirovina doprinose ostvarenju socijalne pravde, uklanjaju ili ublažavaju siromaštvo te unapređuju socijalne kohezije unutar društva.⁸

Modeli sustava socijalne politike su mirovinski sustav, zdravstveni sustav, socijalna politika zaposlenosti i nezaposlenosti, socijalna pomoć, obiteljska politika, stambena politika, socijalna politika i neprofitni sektor. Svaka država u svijetu ima svoj sustav, prava, i zakone koji su propisani ustavom Republike Hrvatske, ne bi li se tako zaštitila prava stanovništva te zemlje ili države. Socijalna politika na taj način, omogućava i daje širi spektar, informacija, kroz poslovanje, štiti stanovništvo kroz socijalno i zdravstveno zakonodavstvo, i daje mogućnost izbora školovanja naposljetku i poslovanja (kroz sustav raznih organizacija), ne bi li se tako razvio jedan širi sustav obiteljske politike. Sustavi zdravstvene politike u središtu su kontinuiranog interesa javnosti, riječ je o području života i smrti. Javna- državna dimenzija zdravstvenih sustava proizlazi iz pitanja kako na najučinkovitiji način organizirati zdravstvenu zaštitu odnosno, kako je financirati. Ta pitanja povezana su sa nezaposlenošću, starosti, invalidnosti i siromaštvom. Kontekst i priča kreće od proučavanja zdravstvenih sustava prvo je ekonomski kontekst, demografsko-epidemiološki trendovi, društveno- državni kontekst). Pojam nezaposlenosti vezan je uz nastanak masovnog plaćenog rada pred kraj 19. stoljeća, a koji je u razvijenim zemljama prevladao u 20. stoljeću. Salarijat u prijevodu na francuski jezik znači plaćeni rad, podređenost poslodavcu, poštivanje radnih normi, ali i socijalnu zaštitu radnika putem socijalnog osiguranja. U industrijskom se društvu rad postupno odvojio od obitelji, a prihod se od rada individualizirao. Nezaposlenost je postala jedan od središnjih socijalnih problema suvremenog društva, ona je svojevrsni moderni sinonim za siromaštvo. Nezaposlen je onaj čovjek koji je bez plaćenog rada, koji je spreman raditi i koji se nastoji zaposliti unutar određenog referentnog vremenskog razdoblja. Programi kojima su se najviše bavili znanstvenici su socijalno osiguranje i programi socijalne pomoći. Izučavanje socijalne pomoći u nacionalnom kontekstu

⁸ Puljiz, V., Bežovan, G., i dr. (2005): Socijalna politika, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str.171-173.

vezano je za devedesete godine, dok su komparativna izučavanja socijalne pomoći možemo reći još u počecima. Rastu siromaštva pridonijela je privatizacija, liberalizacija cijena, decentralizacija trgovine, usvajanje novog radnog zakonodavstva koje je rezultiralo otpuštanjem viška radne snage i ukidanjem subvencija za potrošnju. Dobar primjer predstavlja Kanada, SAD ili Švicarska, gdje su ovlasti prenesene na komunalnu razinu. Obiteljska politiku smatra se kao dio socijalne politike, iako se ona ponekad izdvaja kao posebna politika. Ona djeluje svojim mjerama na obiteljske resurse s ciljem poboljšanja položaja, ugroženih obitelji, pomaže u problematičnim situacijama ekonomskog, socijalnog, zdravstvenog, stambenog i sličnog karaktera, štite trudnice i djecu. Stambene politike značajnim dijelom slijede logiku razvoja socijalnih država u pojedinim zemljama. Prvi aspekt socijalnog stanovanja je stambena opskrba tj., gradnja socijalnih stanova za određene ciljane skupine stanovnika. Socijalni stanovi dijele se na osnovi provjere prihoda i imovine pojedine obitelji. Prilikom gradnje socijalnih stanova vodi se računa o njihovoj cijeni. Socijalna politika doživjela je zadnjih dvadeset godina značajne promjene, osim institucija države i tržišta, javlja se privatni neprofitni sektor. Neprofitni sektor složan je pojava i nije ga moguće jednoznačno definirati. Neprofitni sektor naglašava da te organizacije ne postoje radi ostvarivanja profita. Međutim, one, kako će se poslije vidjeti, ostvaruju profit ali ga ne raspodjeljuju. Neprofitnost je povezana s povoljnim poreznim statusom ovih organizacija. Uz ove se organizacije redovito povezuje pružanje socijalnih usluga.⁹

⁹ Puljiz, V., Bežovan, G., i dr. (2005): Socijalna politika, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str.169-421.

2.3. TEHNOLOŠKA REVOLUCIJA I NOVA SOCIJALNA POLITIKA

U današnje vrijeme, tehnologija svakoga dana napreduje iznimno brzo, i sve se proširuje globalno te tako i utječe na svijet. Razvoj znanosti ide velikom brzinom, kojom utječe na značajne promjene u društvu. Predstavnici novih tehnologija su sigurno roboti koji će obilježiti ne samo gospodarstvo 21. stoljeća već i život čovjeka. Suvremeni tehnološki razvoj također zahtijeva brzu prilagodbu obrazovnog sustava, koje mora pratiti nova znanja i izravno sudjelovati u njihovom razvoju, jer je proces obrazovanja spor i zahtijeva vrijeme. Utjecat će na zanimanja i zaposlenost, a prepoznavanje tih trendova davat će smjernice prije svega na promjenu obrazovanja, ali i na sociološko-ekonomske odnose. Prije su prolazila stoljeća, pa potom desetljeća da bi se znanje udvostručilo. Početkom 21. stoljeća to je trajalo svega 5 do 7 godina, da bi se već danas procjenjivalo da se sve događa unutar jedne godine. Zaslužne za to su tzv. generičke znanosti: informatika, telekomunikacije, genetika i znanost o materijalima. Rješenja se traže i nalaze u prirodi poput neuronskih mreža, BMS (bioloških proizvodnih sustava), složenih polimerno/ keramičkih struktura, bioničkih motora, bioinformatike, bio receptora itd. itd. Znanja postaju sve više polidisciplinarna i interdisciplinarna i više ih nije moguće savladati tijekom vremenski ograničenog formalnog obrazovanja. Neophodno je stalno učenje i stjecanje znanja kroz oblik neformalnog i informalnog obrazovanja. 21. stoljeće, bar u prvoj polovici, je stoljeće robota. Primjenjuju se u svim područjima ljudske djelatnosti. Nekada tijekom prve industrijske revolucije stupanj mehanizacije procesa proizvodnje mjerio se količinom potrošene pare, nešto kasnije sve većim uključivanjem električne energije za pogon, ta je potrošnja bila mjera stupnja modernizacije pogona. U drugoj polovici prošlog stoljeća primjena automatizacije mjerila se potrošnjom stlačenog zraka zbog pneumatskih sustava koji su bili osnova industrijske automatike, a danas stupanj suvremenosti proizvodnje primjenom robota. Po određenim pokazateljima država poput naše trebala bi imati oko 2000 robota, a ima ih oko 150. Kompjuterizacija, primjena robota i općenito automatizacije utječe na zapošljavanje, bolje rečeno na određene vrste zanimanja. Prisutan je strah da će se ukupan broj radnih mjesta smanjiti i da će neki poslovi (zanimanja) potpuno nestati. Obavljena su određena istraživanja pri čemu se koriste razne metodologije. Tako su Aaron Smith i Janna Anderson („AI, Robotics, and the Future of Jobs“, 2014.) anketirali veći broj priznatih stručnjaka raznih profesija koji se bave ili su u doticaju s novim tehnologijama po bilo kojoj osnovi. Tražili su njihova predviđanja utjecaja automatizacije do 2025.

godine. Dobili su rezultate po kojima skoro polovica ispitanika (48%) predviđa budućnost u kojoj će roboti i automatizacija imati značajan utjecaj na pad zaposlenosti, promjenu zanimanja, a ujedno i povećati socijalne razlike i jaz između bogatih i siromašnih. To će sigurno imati značajan utjecaj i na društveni poredak. Ostali dio ispitanika (52%) očekuje da nove tehnologije neće smanjiti broj radnih mjesta, već da će se njihov broj povećati. I oni smatraju da će veći dio postojećih radnih mjesta preuzeti roboti ili digitalni agenti. Njihovo je uvjerenje da će ljudska inovativnost stvoriti nova radna mjesta, nove oblike proizvodnje i načine kako zaraditi za život. Kao argumente ukazuju na slične događaje s početka industrijske revolucije.

Robotika je strateška tehnologija koja će promijeniti svijet u ekonomskom i društvenom smislu. No, kod nas još ne postoji svijest da robotika nije samo jedna od tehnologija već svojevrsni civilizacijski preokret. Iako je Hrvatska tehnološki zaostala valja istaknuti da još ima temeljne potencijale u sektoru bez kojeg nema napretka, a to je obrazovanje i znanost. Uz povećanu fleksibilnost i jednostavnost primjene roboti su na prekretnici novog doba, pretvarajući se u sveprisutne pomagače za poboljšanje kvalitete života pružajući učinkovite usluge u našim domovima, uredima, laboratorijima, na javnim mjestima i u ustanovama. Poslovni i potrošački interesi uz tehnološki napredak vode ka širokoj rasprostranjenosti robotske tehnologije i uvode je u naš svakodnevni život, od suradnje u proizvodnji do usluga u domovima, od autonomnog transporta do praćenje stanja okoliša.

Izgradnja rane svijesti o posljedičnim etičkim, pravnim i društvenim pitanjima, omogućit će pravodobno zakonodavno djelovanje i društvene interakcije, koji će zauzvrat podržati razvoj novih tržišta. Slobodno se može reći da je robotika prekretnica u znanstvenom i tehnološkom smislu.

3. SOCIJALNA POLITIKA U EU I RH

U Republici Hrvatskoj, pojam kao i sama socijalna politika u praksi počela se pojavljivati krajem 19. stoljeća, dok je još na našim teritorijima vladala Austro-Ugarska Monarhija, stoga su kod nas vladali austrijski i mađarski zakoni. U to vrijeme u Hrvatskoj su se osnovale brojne dobrotvorne udruge koje su za cilj imale suzbijanje siromaštva, i drugih socijalnih problema koji su se odnosili na pojedine skupine građana. Hrvatska socijalna situacija određena je s dva osnovna čimbenika; jedan od njih je rat, a drugi tranzicija. Posljedice koje je rat prouzročio Hrvatskoj su nemjerljive. Govoreći o posljedicama koje su se odnosile na ljude, govori samo broj da je rat prouzročio da je 1992.godine postojalo oko 700 000 prognanih ljudi i izbjeglica. Ratna razaranja su prouzročila materijalnu štetu oko 27 milijardi američkih dolara. Rat je istjerao ljude iz njihovih sela, kuća, mjesta stanovanja, njihovog radnoga mjesta. Drugi uzrok što je utjecao na socijalnu situaciju je tranzicija, a posebno pretvorba i privatizacija društvenog vlasništva. Pretvorba i privatizacija su se odvijale u ratnim ili poratnim posljedicama. Privatizacija je proces u kojem se događa socijalno raslojavanje, a rat je situacija u kojoj se događa velika socijalna kohezija, ljudi su se ujedinili te se bore za isti cilj, zanemaruju svoju individualnu socijalnu poziciju. Zbog same privatizacije veliki broj ljudi je ostao bez posla, povodom toga je jedan zanimljiv zaključak izašao iz cjelokupne situacije da ti novi vlasnici nisu ljudi koji stvaraju dobro, nego su skloniji mešetarenju s dobrima, poduzećima i radnim mjestima jer onaj poslodavac koji zapošljava radnike ne otpušta taj nešto stvara, povećava nacionalna dobra, ostvaruje kreativnu ekspanziju, dok onaj koji samom privatizacijom stječe i premeće imovinu, ali ne zapošljava nove ljude, pripada kategoriji mešetara. Poslije ratno doba je ostavilo velike probleme, velike rupe u državi te velika i značajna pitanja kako Hrvatsku i ljude vratiti i stabilizirati u stari život. ¹⁰Promjene u starosnoj strukturi stanovništva, koje se dešavaju u stanovništvu jedne države, grada, općine ili županije, jedno je od glavnih obilježja suvremenih demografskih promjena u razvijenim zemljama. Niski fertilitet, smanjeni natalitet i produženog životnog vijeka, očekuje se daljnji porast starog stanovništva i u budućnosti. S takvim se promjenama suočava i stanovništvo Republike Hrvatske. Udio osoba starijih od 65 godina u Hrvatskoj u razdoblju od 1961. do 1991. godine povećao se sa

¹⁰ Puljiz, V., Bežovan, G. ,i dr. (2005): Socijalna politika, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str.10.

7,4% (1961.) na 11,6% (1991.), a samo je u posljednjih deset godina narastao na 15,7% (2001.). Starenje stanovništva u Hrvatskoj odražava se na sve aspekte funkcioniranja društva, od radno- ekonomskih odnosa, zdravstvene i socijalne skrbi pa do odnosa unutar obitelji. Međutim, kada se raspravlja o društvenim posljedicama starenja stanovništva i potrebi da se društvo organizirano pripremi na tu pojavu, često se zanemaruje nekoliko jednostavnih činjenica a tu su: da starost nije bolest koju treba liječiti, a osobito je nemoguće pokušavati ju spriječiti, starenje nije nužno povezano uz nemoć i potrebu za skrbi, individualne razlike u psihosocijalnom statusu starih ljudi toliko su velike da ih nije moguće, osim po dobi, svrstati u jednu skupinu, dob kao socijalna, osobna ili kulturna kategorija ne bi trebala biti odrednica odnosa u društvu, a osobito ne povod da se određene skupine marginaliziraju i ograničavaju. Htjeli mi to ili ne, starost u kulturi ima još uvijek negativnu konotaciju i povezuje se s bolešću, nemoći, potrebom za tuđom pomoći i nesamostalnošću, nije neobično da većina ljudi ne želi biti okarakterizirana kao "stara". Zbog toga se i uvode različiti termini za opisivanje pripadnika te dobne skupine kao što su "stariji", "treća dob", "četvrta dob" i "zlatne godine".

Ne bi li se tako interpretacijski stvorila bolja i ljepša slika ljudi, koji su doprinijeli svojim dugogodišnjim radom kroz poslovanje, društvo, familiju, kako bi im se nakraju kroz mirovine osigurala starost. To je jedan psihološki proces, koji kreće od svakog čovjeka i pojedinca, jedan krug. Trebalo bi se da se izbjegne jednostavna činjenica, a to je da nekome kažemo da je star. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji ljudi se po dobi dijele u skupine, primjerice postoji dječja dob, omladinska dob, mlada dob, srednja dob, starija dob, staračka dob, duboka staračka dob i vrlo duboka staračka dob. Starija dob počinje u 60- oj godini života. U demografskim istraživanjima koristi se taj isti kriterij za označavanje starijeg stanovništva. Postoji vrlo mnogo stereotipnih stavova, mišljenja i očekivanja, gotovo mitova, vezanih uz starost i starenje. Jedan je od najčešćih mitova vezanih uz starenje što je čovjek stariji to više treba smanjiti fizička i mentalnu aktivnost kako bi produžio svoj životni vijek. Naime smanjivanje fizičke i mentalne aktivnosti dovodi do njihova većeg opadanja.

Umjereno bavljenje sportom i vježbanje, preduvjet je za dug i uspješan život. Novija istraživanja pokazuju da čovjek treba održati 40% mišićne snage koju je imao u mladosti kako bi mogao izvoditi normalne svakodnevne zadatke i obaveze. Vjerovanje da sa starenjem dolazi i do opadanja mentalnih sposobnosti rezultat su ranijih istraživanja

koja su se potvrdila metodološki pogrešnima. Usporedbom starijih i mladih ljudi u istoj jedinici vremena ne mogu se dobiti valjani rezultati jer se zanemaruje čimbenici koji su odgovorni za generacijske razlike, kao što su životni stil, prehrana, kvaliteta življenja i obrazovanje. Longitudinalna istraživanja pokazuju da sa starenjem dolazi do laganog opadanja u radu u pojedinim zadacima (jednostavno i složeno vrijeme reakcije, pamćenje zbrajanje), ali i da postoje velika prekrivanja među dobnim skupinama tj. da neki stariji ljudi izvode zadatke bolje od mlađih. Pokazalo se i da razina obrazovanja umanjuje u određenom stupnju to opadanje u pojedinim funkcijama. Zanimljiva činjenica i podatak je da su stariji ljudi sporiji u vremenu reagiranja, ali i točniji nego mlađi ljudi. Stariji ljudi zamjenjuju brzinu točnošću. Stariji ljudi nisu manje sposobni od mlađih, na drugi način koriste svoje sposobnosti. Mišljenje kako su stari ljudi nemoćni i zavise o skrbi drugih pobijeno je rezultatima mnogih istraživanja. Usamljenost i društvena izoliranost realan je problem koji pogađa stare ljude. Što čovjek duže živi to je veća vjerojatnost da će mu umrijeti supružnik, rodbina, prijatelji.

S obzirom na rezultate novijih istraživanja očigledno je da starenje ne mora biti nužno povezano s negativnim promjenama u životu. Međutim, određene promjene se sigurno događaju, a kako će biti interpretirane ovisi o samoj osobi i njenoj društvenoj okolini. Kao i za mnoge druge stvari u životu, tako je i za uspješno starenje i prilagođavanje novim uvjetima potrebno najmanje dvoje. Društvo treba učiti puno o poboljšanju kvalitete življenja starijih ljudi, ali uspješno starenje i zadovoljstvo u starijoj ovisi i o pojedincu. Treba naučiti nositi se s problemima koje donosi starenje, a isto tako naći zadovoljstva koja dolaze u toj životnoj dobi. Činjenica je i istina da je u Hrvatskoj najveći broj starijeg stanovništva, a mladog stanovništva je sve manje i manje. Mlado stanovništvo otišlo je raditi vani u bogatije zemlje, trenutno je i situacija krize u svijetu, zbog COVID-19, u lošem izdanju. Trenutno je treća dob koja izvlači mlado stanovništvo iz krize, više nema srednjeg staleža, postoje bogati i siromašni.¹¹

Hrvatska socijalna skrb (socijalna politika) je od negdje morala krenuti, imati svoj početak. U Hrvatskoj taj početak je krenuo kao što je već navedeno, od dobrotvornih udruga, prvih profesionalnih grupa koje su obavljale rane oblike socijalnog rada kao što su sestre pomoćnice i učiteljice gradskih skloništa koji su značajno pridonijeli praksi

¹¹ Šakić, V., Lipovčan, Lj. (2004): Hrvatsko društvo danas: Psihosocijalni procesi, Pilar, Zagreb, str.77-87.

socijalnog rada na konkretnim primjerima, tj. na stvarnim ljudima kojima je bila potrebna pomoć. Kada se spominju dobrovoljne udruga ključno je spomenuti društva "Zaštitnica djevojaka i Narodnu zaštitu", najvažniju nacionalnu socijalnu ustanovu koja se bavila zbrinjavanjem zapuštene i socijalno ugrožene djece, koloniziranjem djece i odraslih iz siromaštvom zahvaćenih područja u plodne krajeve, pravnom zaštitom iseljenika i socijalno ugroženih te socijalnom ideologijom. Organizacija je pružala i pravnu pomoć izvanbračnoj djeci, preko svojih povjerenika djelovala u zajednici tamo gdje je bilo najpotrebnije, bilo da se radilo o problematičnoj mladeži ili o samo socijalnom zakonitima. Narodna zaštita djelovala je kao Savez dobrotvornih društava s 158 ograna, a izdavala je i tiskovinu (list) Narodna zaštita - Savez dobrotvornih društava, koja je pod tim nazivom i izlazila od 1919. do 1934. godine. Glavni i odgovorni urednici Narodne zaštite su se od 1919. godine do 1934. godine mijenjali, tako je od 1919. godine to bio Đuro Basariček, koji je 1917. zajedno s Velimirom Deželićem list (tiskovinu), od godine 1923.

Josip Šilović, a od 1927. godine Stjepan Gjukić. Uz organizacije "Zaštitnica djevojaka i Narodne zaštite" usko je povezano i djelovanje Josipa Šilovića, Milice Bogdanović i Đure Basaričeka koji su jedni od naj značajnih pojedinca za razvoj socijalnog rada u Hrvatskoj. Socijalno djelovanje Đure Basaričeka, Josipa Šilovića i Milice Bogdanović se pravodobno uklapa u tadašnji socijalni položaj socijalne politike u Hrvatskoj, jer Hrvatska između dva svjetska rata dospijeva u nepovoljniji položaj nego što je bila za vrijeme Austrougarska monarhija. Tadašnja država, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (od 1931. Kraljevina Jugoslavija), donosi prve značajne socijalne zakone, ali ih, zbog više razloga, nije u stanju primijeniti. Socijalni se problemi sve više pojavljuju u gradovima, a slabo razvijene socijalne institucije civilnog društva tek ih u minimalnoj mjeri mogu riješiti i sanirati. Đuri Basaričeku, Josipu Šiloviću i Milici Bogdanović je zajedničko da kao izuzetno obrazovani ljudi s uvidom u europska zbivanja te razvijanje razvijaju socijalnu svijest oko socijalnog djelovanje i aktivno su uključeni, štoviše pokretači su mnogih aktivnosti koje iz današnjeg gledišta imaju sva obilježja profesionalnog socijalnog rada.¹²

¹² Bežovan, G., Puljiz, V., i dr. (2019): Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str. 1-25.

Jugoslaviji je Drugi svjetski rat donio jedan od najvećih padova životnoga standarda u Europi. Na kraju rata stanovništvo je bilo na rubu gladi i u mnogome ovisilo o 416 milijuna dolara vrijednoj pomoći UNRRA-a. Iako je proizvodnja rasla, standard početkom pedesetih nije dosegao predratnu razinu. Prvih poratnih godina hrvatski je filmski san temeljen na želji za materijalnim, za novim proizvodima koji će stvoriti nove navike i život učiniti udobnijim. U stvarnosti je pak i nešto kasnije, ranih pedesetih, bilo mjesta za snove jednake onima mladoga para iz filmske priče. Ni 1953. godine radio nije mogao svirati i pjevati po cijeli dan u svakoj obitelji. Tadašnjih 3,9 milijuna stanovnika moglo je slušati program pet radiostanica, no prosječno u velikim skupinama od 31 slušatelja uz jedan prijemnik. Među njima je bilo 62,5 posto poljoprivrednog stanovništva, a među stanovništvom starijim od deset godina, 16,3 posto nepismenih i čak 87,3 posto ljudi starijih od deset godina koji su bili bez školske spreme ili samo s četiri završena razreda osnovne škole. Pismeni su 1950. godine mogli čitati 149 listova i časopisa koji su bili tiskani u nakladi od milijun i pol primjeraka. Hrvatska je na raspolaganju imala 822 kWh električne energije.

Proizvode su 1950. mogli kupiti u samo 7.030 trgovina, uključujući četiri robne kuće, što znači da je deset tisuća stanovnika prosječno dijelilo 18 prodavaonica. Njima se pridružila i prva hrvatska i jugoslavenska samoposluga, otvorena je 1954. godine u Ivancu, šest godina poslije prve britanske samoposluge. U takvoj su Hrvatskoj turisti 1950. godine ostvarili 4,2 milijuna noćenja, od čega petinu oni koji su pristigli izvan Jugoslavije. Stvaranje masovnoga potrošačkog društva bilo je posljedica rasta standarda koji je počivao na industrijalizaciji i urbanizaciji jer plaće u industriji uobičajeno su veće od neindustrijskih ili poljoprivrednih, a gradski standardi potrošnje viši od seoskih. Osjećaju blagostanja pridonijela je socijalna politika koja je uvela zdravstveno osiguranje i sustav socijalne zaštite. Socijalna država začeta je još u Bismarckovoj Njemačkoj 1880-tih kada je uvedeno obvezno osiguranje u slučaju bolesti, nezgode, invalidnosti i za starost kako bi se ublažile posljedice tržišnoga kapitalističkog razvoja. Države su u dvadesetom stoljeću prihvaćale i razvijale ovaj sustav koji je postao opći fenomen modernizacije koji nije vezan samo za svoju demokratsko-kapitalističku inačicu. Tijekom 20. stoljeća welfare capitalism postao je općeprihvaćena norma, a svoju su inačicu razvile i socijalističke države poznate po sustavu socijalne sigurnosti koji je jamčio besplatno školovanje, zdravstvenu zaštitu, punu zaposlenost, opći mirovinski

sustav, javnu stanogradnju i javnu sigurnost. Iako važna za standard, ovakva jaka socijalna zaštita dovela je gotovo do skrbništva države nad pojedincem. Modernizacija i socijalna politika unaprijedile su tako životni standard, koji je mjerilo blagostanja i složen koncept koji udružuje materijalnu, biološku i psihološku sastavnicu, no i pojam čiju vrijednost nije uvijek moguće jednostavno odrediti.¹³

Program Saveza komunista Jugoslavije iz 1958. godine, osim što je neizravno najavio oblikovanje potrošačkoga društva, predvidio je da se osobni interesi ne mogu ostvarivati na štetu zajedničkih interesa, ali i da se osobna sreća ne može podređivati višim ciljevima upravo zato jer je najviši cilj socijalizma lična sreća čovjeka. Ostvarivanje ciljeva bilo je u sljedećih petnaest godina popraćeno gospodarskim i društvenim promjenama, dvjema privrednim reformama, okretanjem tržišnom socijalizmu, nastojanjima za decentralizacijom i demokratizacijom, ustavnim promjenama, obračunom sa snagama koje su službeno nazivane unitarističkima, centralističkima, birokratskima, nacionalističkima i tehnokratskima. Poslije svega, dvije trećine anketiranih hrvatskih građana 1973. godine vjerovalo je da je socijalizam najbolji put za privredni i društveni razvoj. Kako je sreća i dalje bila ideal kojem se težilo, o njoj se i dalje razmišljalo, pa i na politički vrlo zanimljiv način kako je to u drugoj polovici sedamdesetih učinio Edvard Kardelj, tvorac jugoslavenskoga sustava utemeljenoga na samoupravljanju i slobodnom udruživanju proizvođača te političar bliže Titu: "Sreću čovjek može stvoriti samo on sam. Ali ne on sam kao jedinka, nego samo u ravnopravnim odnosima sa drugim ljudima". Više se analitičara još tijekom osamdesetih složilo da je do kretanja nizbrdo došlo zbog neusklađenosti gospodarskog i političkog sustava, zbog kontradikcije koju je izazvalo spajanje dvaju načela: gospodarski sustav temeljio se na samoupravljanju, dakle na načelu suradnje, a politički sustav temeljio se na samoupravljanju, dakle na načelu suradnje, a politički sustav na vertikalnoj subordinaciji i monopolu, dakle na načelu naređivanja. Miješanje načela moglo je dovesti samo do krize koja je bila izraz poremećenosti odnosa između samoupravljanja i države.¹⁴

Gledajući Europsku Uniju kao cjelinu, njezinu socijalnu politiku teško je definirati zbog činjenice da socijalnu politiku Europske unije možemo pobliže objasniti kao jednu od javnih politika Europske Unije, dok se unutar Europske Unije nalaze njezine članice

¹³Duda, I.(2005): U Potrazi za blagostanjem, Srednja europa, Zagreb, str. 42-51.

¹⁴ Duda, I.(2010): Pronađeno blagostanje, Srednja europa, Zagreb 2010, str. 23.

koje svaka od njih prihvaća i veže određene principe, ciljeve, zadatke koje je nametnula Europska Unija i prilagođavaju sebi. Ciljevi Europske Unije su: „Poticanje zapošljavanja, bolji životni i radni uvjeti, odgovarajuća socijalna zaštita, dijalog između uprave i zaposlenika, razvoj ljudskih resursa u cilju postizanja trajne visoke razine zaposlenosti i sprečavanja socijalne isključenosti zajednički su ciljevi EU-a i država članica na socijalnom području i na području zapošljavanja, kao što je opisano u članku 151. UFEU-a." Kao što je već na početku rada rečeno na temu povijesti socijalne politike, Ugovorom iz Rima predviđeno je usklađivanje sustava socijalne sigurnosti država članica Europske Unije . U njemu se nalazi načelo koje ističe jednake plaće za muškarce i žene, te se njime omogućilo uspostavljanje Europskog socijalnog fonda koji je osnovan 1961. godine radi poticanja i stvaranja novih radnih mjesta te radi pomoći radnicima u njihovu kretanju s jedne vrste posla na drugi te s jednog zemljopisnog područja na drugo. Jedinim europskim aktom (JEA) uvedene su odredbe za usklađivanje zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta na radu te se njime uspostavila politika Zajednice za gospodarsku i društvenu koheziju. Ugovorom iz Maastrichta, koji je bio jedna od zadaća povjerenih Europskoj zajednici (EZ) službeno je uvedeno poticanje visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite.¹⁵

Davne 2010. godine Europska komisija je okrenula ciljeve i strategije ka budućnosti te osmislila Europu 2020. Europska komisija donijela je odluku da će u narednih 10 godina ostvari napredak što se tiče socijalne politike te pokrenula Europska platformu protiv siromaštva i socijalne isključenosti: Europski okvir za socijalnu i teritorijalnu koheziju, što predstavlja način kako se Europska Unija želi izboriti s tim glavnim problemima. U tom dokumentu iz 2020. godine očituje se siromaštvo kao jedno od primarnih problema te načine kako da ga se suzbije. Da bi se siromaštvo kao jedan od glavnih i primarnih problema smanjivalo, Europska komisija je postavila cilj da se ljudima kojima prijete siromaštvo smanji za 20 milijuna ljudi do 2020. godine. Osim problema i cilja za siromaštvo, koje je vezano za socijalnu politiku, ustanovljena je i veza za zaposlenošću, tj. da 75% ljudi u dobi od 20 do 64 godine bude zaposleno do 2020. godine. Kako bi se ti ciljevi ispunili, Europska komisija definirano je sedam glavnih inicijativa koje uključuju

¹⁵ Izvor: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/52/socijalna-politika-i-politika-zaposljavanja-opca-nacela>, 9.08.2020.

- Program za nove vještine i radna mjesta, koji je usmjeren na preoblikovanje politike sigurnosti,
- inicijativu Mladi u pokretu, čiji je cilj poboljšati mobilnost i unaprijediti obrazovanje i osposobljavanje,
- te Europsku platformu protiv siromaštva i socijalne isključenosti

Da bi se pratio napredak, razvoj i uspješnost gore navedenih inicijativa koje su uvedene radi suzbijanja siromaštva, uvedeno je praćenje u sklopu godišnjeg ciklusa gospodarskog upravljanja u Europskoj Uniji. Osim Europske komisije uključeno je još sudionika koji su potrebni za rješavanje problema. Za potrebe Europske platforme protiv siromaštva i socijalne isključenosti od posebne su važnosti Europski socijalni fond i Europski fond za regionalni razvoj, ali važnu ulogu imaju i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj i drugi sudionici proračuna Zajednice. Europski socijalni fond sufinancira projekte koji imaju za cilj pomoći ranjivim i osobama u nepovoljnom položaju koje nemaju pristup tržištu rada zbog ograničenih mogućnosti kao što su nedovoljno obrazovanje, invalidnost ili diskriminacija, kao i dugotrajno nezaposlenim osobama, starijim radnicima i onima koji su izgubili radno mjesto.¹⁶

Hrvatska, nažalost, nije po uzoru na spomenutu strategiju Europa 2020 donijela svoj strateški razvojni dokument kojim bi uz sudjelovanje relevantnih dionika bili raspravljani i usvojeni ciljevi razvoja zemlje do 2020. godine. Donošenje takve strategije imalo bi višestruke koristi kroz uključivanje različitih dionika, profiliranje javnog diskursa te stjecanjem vlasništva pojedinih dionika na ovakvom razvojnom dokumentu. Pristupanjem EU Hrvatskoj su postali dostupni Europski strukturni i investicijski fondovi, a "Sporačun o partnerstvu između Republike Hrvatske i Europske komisije za korištenje EU strukturnih i investicijskih fondova za rast i radna mjesta u razdoblju 2014.-2020". potpisan je u listopadu 2014. godine. To je krovni strateški dokument u kojem su obrazložene strategije korištenja 10 676 milijardi eura iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova. Sva prioritetna ulaganja, mjere i aktivnosti koji se pod njima provode trebaju pridonijeti ostvarenju tri glavna razvojna cilja do 2020:

- povećati konkurentnost gospodarstva i zaposlenost te osigurati rast temeljen na korištenju vlastitog znanja

¹⁶ Izvor: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/52/socijalna-politika-i-politika-zaposljavanja-opca-nacela>, 8.09.2020.

- smanjiti siromaštvo i jačati socijalnu uključenost
- smanjiti regionalne nejednakosti i osigurati kvalitetne uvjete života

U navedenom se dokumentu, između ostalog, ističe kako je Hrvatska među državama članica EU-a s najvećim rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti. ¹⁷

¹⁷ Bežovan, G., Puljiz, V., i dr.(2019): Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str. 89-90.

4. IZAZOVI MIROVINSKOG I ZDRAVSTVENOG SUSTAVA U RH

Mirovinski je sustav skup pravnih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja. Sustav se u pravilu sastoji od nekoliko podsustava definiranih s obzirom na kategorije osiguranika, način financiranja, upravljanje mirovinskim fondovima, raspodjelu mirovina i slično. Mirovinski sustavi mogu biti javni (kada njima upravlja država, odnosno od nje ovlaštena tijela) ili privatni (kada mirovinskim fondovima upravljaju privatne financijske institucije), obvezni ili dobrovoljni, ovisno o tome obvezuje li država osiguranike na plaćanje doprinosa iz kojih se financiraju mirovine, definiranih davanja (kada su mirovine unaprijed zadane mirovinskom formulom, a država jamči njihovu isplatu) ili pak definiranih doprinosa (kada iznosi mirovina izravno ovise o uplaćenim doprinosima osiguranika u mirovinske fondove). Nadalje, mirovinski sustavi mogu biti univerzalni (namijenjeni svim građanima), a financiraju se porezima i drugim javnim prihodima ili pak utemeljeni na osiguranju zaposlenih (namijenjeni osiguranicima te od njih ovisnim članovima obitelji), a financiraju se doprinosima zaposlenika i poslodavaca. U današnje vrijeme je uobičajeno da su mirovinski sustavi kombinacija različitih modela s obzirom na način financiranja, raspodjelu, organizaciju i upravljanje. Tako umjesto jednog (mono-pillar system) postoje sustavi s više mirovinskih stupova (multi-pillar system) koji funkcioniraju prema različitim režimima prikupljanja, upravljanja i raspodjele sredstava. „Najvažnija funkcija mirovinskog sustava je da pojedincima i njihovim obiteljima posluži kao mehanizam raspodjele potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka, posebno nakon razdoblja zaposlenosti, u slučaju invaliditeta ili gubitka hranitelja, dakle kada osiguranici i od njih uzdržavani članovi nisu u stanju zarađivati sredstva za život.”¹⁸

Posljedica rata i tranzicije bila je značajno smanjenje broja zaposlenih (osiguranika), s jedne, te povećanje broja umirovljenika, s druge strane. Ukupan broj osiguranika 1990. godine dosegao je 1 968 737 da bi u 1996. godini, prvoj poslijeratnoj godini, pao na 1 478 975, za gotovo 500 tisuća. U istom je razdoblju ukupan broj umirovljenika porastao sa 650 na gotovo 900 tisuća. Omjer broja osiguranika i broja umirovljenika smanjio se

¹⁸ Puljiz, V., Bežovan, G. ,i dr.(2005): Socijalna politika, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, str.171-172.

na 1,66:1 u 1996. godini. I dok se taj odnos, pod utjecajem demografskih i gospodarskih čimbenika (kretanja na tržištu rada) te političkih odluka smanjivao, udio prosječne mirovine je rastao pod utjecajem promjena zakona koji su širili i povećavali izdatke prava umirovljenika. Spomenuta kretanja produbljivali su mirovinski deficit iz godine u godinu učinivši takav sustav neodrživim. Stoga je u siječnju 2002. godine započeo prelazak na mješoviti mirovinski sustav. 2002. godine napravljena ključna faza mirovinske reforme kada je pored prvog stupa generacijske solidarnosti uveden sustav temeljen na individualnoj kapitaliziranoj štednji.¹⁹

Slika 1. Odnos osiguranika (zaposlenih) i umirovljenika u razdoblju od 1980. do 2013. godine

Godina	Osiguranici (u 000)	Umirovljenici (u 000)	Odnos
1980.	1.816	449	4,04
1985.	1.931	524	3,68
1990.	1.968	656	3,00
1995.	1.568	865	1,81
2000.	1.381	1.019	1,36
2005.	1.507	1.078	1,40
2006.	1.538	1.100	1,40
2007.	1.579	1.122	1,41
2008.	1.604	1.148	1,40
2009.	1.530	1.173	1,30
2010.	1.491	1.197	1,25
2011.	1.454	1.212	1,20
2012.	1.432	1.217	1,18
2013.	1.400	1.190	1,18

Izvor: <http://finance.hr/mirovinska-reforma/> , 09.08.2020.

Promjene u starosnoj strukturi stanovništva, koje se dešavaju u stanovništvu jedne države, grada, općine ili županije, jedno je od glavnih obilježja suvremenih demografskih promjena u razvijenim zemljama. Niski fertilitet, smanjeni natalitet i produženog životnog vijeka, očekuje se daljnji porast starog stanovništva i u budućnosti. S takvim se promjenama suočava i stanovništvo Republike Hrvatske. Udio osoba starijih od 65 godina u Hrvatskoj u razdoblju od 1961. do 1991. povećao se sa 7,4% (1961.) na 11,6% (1991.), a samo je u posljednjih deset godina narastao na 15,7% (2001). Starjenje stanovništva u Hrvatskoj odražava se na sve aspekte funkcioniranja društva, od radno-ekonomskih odnosa, zdravstvene i socijalne skrbi pa do odnosa unutar obitelji.

¹⁹ Izvor: <http://finance.hr/mirovinska-reforma/> , 09.08.2020.

Međutim, kada se raspravlja o društvenim posljedicama starenja stanovništva i potrebi da se društvo organizirano pripremi na tu pojavu, često se zanemaruje nekoliko jednostavnih činjenica a tu su: da starost nije bolest koju treba liječiti, a osobito je nemoguće pokušavati ju spriječiti, starenje nije nužno povezano uz nemoć i potrebu za skrbi, individualne razlike u psihosocijalnom statusu starih ljudi toliko su velike da ih nije moguće, osim po dobi, svrstati u jednu skupinu, dob kao socijalna, osobna ili kulturna kategorija ne bi trebala biti odrednica odnosa u društvu, a osobito ne povod da se određene skupine marginaliziraju i ograničavaju. Htjeli mi to ili ne, starost u kulturi ima još uvijek negativnu konotaciju i povezuje se s bolešću, nemoći, potrebom za tuđom pomoći i nesamostalnošću, nije neobično da većina ljudi ne želi biti okarakterizirana kao "stara". Zbog toga se i uvode različiti termini za opisivanje pripadnika te dobne skupine kao što su "stariji", "treća dob", "četvrta dob". "zlatne godine".

Ne bi li se tako interpretacijski stvorila bolja i ljepša slika ljudi, koji su doprinijeli svojim dugogodišnjim radom kroz poslovanje, društvo, obitelj, kako bi im se nakraju kroz mirovine osigurala pristojna starost. To je jedan psihološki proces, koji kreće od svakog čovjeka i pojedinca. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji ljudi se dijele u skupine po dobi, primjerice postoji dječja dob, omladinska dob, mlada dob, srednja dob, starija dob, staračka dob, duboka staračka dob i vrlo duboka staračka dob. Starija dob počinje u 60- oj godini života. U demografskim istraživanjima koristi se taj isti kriterij za označavanje starijeg stanovništva. U današnje vrijeme postoji nekoliko stereotipnih stavova, mišljenja i očekivanja, gotovo mitova, vezanih uz starost i starenje. Jedan je od najčešćih mitova vezanih uz starenje što je čovjek stariji to više treba smanjiti fizička i mentalnu aktivnost kako bi produžio svoj životni vijek.

Naime smanjivanje fizičke i mentalne aktivnosti dovodi do njihova većeg opadanja. Umjereno bavljenje sportom i vježbanje, preduvjet je za dug i uspješan život. Novija isto tako istraživanja pokazuju da čovjek treba održati 40% mišićne snage koju je imao u mladosti kako bi mogao izvoditi normalne svakodnevne zadatke i obaveze. Vjerovanje da sa starenjem dolazi i do opadanja mentalnih sposobnosti rezultat su ranijih istraživanja koja su se potvrdila metodološki pogrešnima. Usporedbom starijih i mladih ljudi u istoj jedinici vremena ne mogu se dobiti valjani rezultati jer se zanemaruje čimbenici koji su odgovorni za generacijske razlike, kao što su životni stil, prehrana, kvaliteta življenja i obrazovanje. Longitudinalna istraživanja pokazuju da sa starenjem dolazi do laganog opadanja u radu u pojedinim zadacima (jednostavno i složeno vrijeme

reakcije, pamćenje zbrajanje), ali i da postoje velika prekrivanja među dobnim skupinama tj. da neki stariji ljudi izvode zadatke bolje od mlađih. Pokazalo se i da razina obrazovanja umanjuje u određenom stupnju to opadanje u pojedinim funkcijama. Zanimljiv je i podatak da su stariji ljudi sporiji u vremenu reagiranja, ali i točniji nego mlađi. Čini se da su brzinu nadomjestili točnošću. Prema tome, nije istina da su stariji ljudi manje sposobni od mlađih, oni jednostavno na drugi način koriste svoje sposobnosti. Mišljenje kako su stari ljudi nemoćni i zavise o skrbi drugih pobijeno je rezultatima mnogih istraživanja. Usamljenost i društvena izoliranost realan je problem koji pogađa stare ljude. Što čovjek duže živi to je veća vjerojatnost da će mu umrijeti supružnik, rodbina, prijatelji. Ako uzmemo u obzir već spomenutu činjenicu da su socijalni kontakti nešto što stari ljudi, kada procjenjuju vlastitu kvalitetu života, stavljaju na prvo mjesto, onda se nad ovim podacima trebamo zamisliti. Nemoguće bi bilo nabrojati sve različite stavove, mišljenja vjerovanja i očekivanja koja se povezuju uz starost i starenje, a koja najčešće ne odgovaraju realnosti. S obzirom na rezultate novijih istraživanja očigledno je da starenje ne mora biti nužno povezano s negativnim promjenama u životu. Međutim, određene promjene se sigurno događaju, a kako će biti interpretirane ovisi o samoj osobi i njejoj društvenoj okolini. Kao i za mnoge druge stvari u životu, tako je i za uspješno starenje i prilagođavanje novim uvjetima potrebno najmanje dvoje. Društvo treba učiti puno o poboljšanju kvalitete življenja starijih ljudi, ali uspješno starenje i zadovoljstvo u starijoj ovisi i o pojedincu. Treba naučiti nositi se s problemima koje donosi starenje, a isto tako naći zadovoljstva koja dolaze u toj životnoj dobi. Činjenica je i istina da je u Hrvatskoj najveći broj starijeg stanovništva, a mladog stanovništva je sve manje i manje. Mlado stanovništvo otišlo je raditi vani u bogatije zemlje, trenutno je i situacija krize u svijetu, zbog COVID-19, u lošem izdanju. Trenutno je treća dob koja izvlači mlado stanovništvo iz krize, više nema srednjeg staleža, postoje bogati i siromašni.²⁰

4.1.HRVATSKI ZDRAVSTVENI SUSTAV

²⁰ Šakić, V., Lipovčan, Lj .(2004): Hrvatsko društvo danas: Psihosocijalni procesi, Pilar, Zagreb, str.77-87.

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje skraćeno HZZO ime je za ustanovu pod nadležnošću Ministarstva zdravlja Republike Hrvatske koja provodi osnovno ili obvezno, dopunsko i dodatno ili dobrovoljno zdravstveno osiguranje. Obvezno osiguranje je socijalno osiguranje, te se ono financira u najvećem dijelu kroz posebni porez na plaće zaposlenih, a omogućava korištenje zdravstvenih usluga svom stanovništvu bez obzira na to bili oni zaposleni, nezaposleni, djeca, ili umirovljenici. Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje je do 1. siječnja 2015. godine bio svrstanu sustav državnog proračuna, no 1. siječnja izlazi iz državne integracije te započinje samostalno upravljati namjenskim sredstvima. Dopunsko i dodatno zdravstveno osiguranje spadaju u dobrovoljno osiguranje te kao što sam naziv kaže nije obavezno i svaki građanin Republike Hrvatske može se odlučiti želi li takvo dobrovoljno osiguranje i dodatno uplaćivati.²¹

4.1.1 Povijesni razvoj zdravstvenog sustava

Povijest Hrvatskog zdravstvenog osiguranja seže daleko u povijest, u davnu 1891. godinu kada je pod vlašću Austro-Ugarske uveden sustav obveznoga zdravstvenog osiguranja za radnike koji su bili zaposleni poduzećima. Za ostatak stanovništva postojala je mogućnost njihovog dobrovoljnoga plaćanja privatnog zdravstvenog osiguranja. Takav način osiguranja osiguranje potrajao je sve do kraja Drugoga svjetskog rata, a nakon rata osiguranje postaje državno, obvezno i jedinstveno za cijelu Državu i stanovništvo. Osobe koje su bile zaposlene, tj. bile su u radnom odnosu s određenim poduzećem i članovi njihovih obitelji bili su izjednačeni u pravima, a bilo im je osigurano pravo na osnovnu zdravstvenu zaštitu. Nakon 1991. godine uz osnovno osiguranje, kojega je nositelj HZZO, uvedeno je i dobrovoljno zdravstveno osiguranje, a čiji su nositelji HZZO i privatna osiguravajuća društva.

Datumi koji su od velike važnosti za HZZO:

- 4. svibnja 1922. godine je osnovan Središnji ured za osiguranje radnika, te ona djeluje u periodu od 1941. godine do 1945. godine
- U periodu od 1945. godine do 1970. godine, osnovan je Središnji zavod za socijalno osiguranje i zemaljski zavod za socijalno osiguranje (2. svibnja 1945. godine), 1. siječnja 1947. osnovan je Državni zavod za socijalno osiguranje koji preuzima poslove Središnjeg zavoda za socijalno osiguranje i njegovih organa,

²¹ Izvor: <https://www.mirovinsko.hr/>, 09.08.2020.

1952. osnovani su Zavod za socijalno osiguranje Narodne Republike Hrvatske i kotarski zavodi za socijalno osiguranje 1. siječanj 1963. restrukturiranjem nastaju Republički zavod za socijalno osiguranje i komunalni zavodi za socijalno osiguranje.²²

4.1.2. Osnovno ili obavezno zdravstveno osiguranje

Pravo na zdravstvenu zaštitu koja spada pod obvezno zdravstveno osiguranje omogućava osiguranje za sve osigurane osobe pod jednakim uvjetima. Svaki građanin Republike Hrvatske obavezan je prijaviti se na obvezno zdravstveno osiguranje, kao i stranci s odobrenim od strane države stalnim boravkom, ako međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju nije drugačije određeno. Na obvezno osiguranje prijavljuju se i stranci koji privremeno borave u Hrvatskoj. Obvezno zdravstveno osiguranje pokriva 4,349.188 osoba. U slučaju kada je potrebno obvezno zdravstveno osiguranje ono omogućava:

- primarnu zdravstvenu zaštitu
- bolničku zdravstvenu zaštitu, pravo na korištenje lijekova koji su utvrđeni osnovnom i dopunskom listom lijekova HZZO-a
- pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko-protetske nadomjestke
- prava u slučaju ozljede na radu i profesionalne bolesti
- pravo na zdravstvenu zaštitu u inozemstvu
- naknada plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad
- roditeljske i roditeljske potpore²³

Prema jednoj od osnova osiguranja, na obavezno zdravstveno osiguranje obavezni su osigurati se sve osobe s prebivalištem u RH kao i stranci s odobrenim stalnim boravkom u RH. Jedini izuzetak odnosi se na strance onih zemalja s koji je RH sklopila ugovor i socijalnom osiguranju. Prema državljanima tih zemalja može se postupiti i drugačije ukoliko je tako ugovorom o socijalnom osiguranju uređeno. Kada je ostvarivanje prava iz socijalnog osiguranja međunarodnim ugovorom uređeno na drugačiji

²² Izvor: <https://www.mirovinsko.hr/>, 09.08.2020.

²³ Isto, 9.08.2020.

način nego je propisano Zakonom, u tom se slučaju primjenjuju odredbe međunarodnog ugovora.²⁴

4.1.3..Dobrovoljno zdravstveno osiguranje

Način na koji se osiguranik može dobrovoljno zdravstveno osigurati:

- dopunsko zdravstveno osiguranje
- dodatno zdravstveno osiguranje
- privatno zdravstveno osiguranje

Dopunsko zdravstveno osiguranje provodi HZZO i društva za osiguranje koja su registrirana za obavljanje djelatnosti osiguranja u Republici Hrvatskoj. Ta društva, pored dopuskog zdravstvenog osiguranja, mogu provoditi dodatno i privatno zdravstveno osiguranje kojim se omogućava veći opseg prava sigurnosti, odnosno viši standard zdravstvenih usluga koje su osiguraniku omogućena, te određena prava koja nisu obuhvaćena obveznim zdravstvenim osiguranjem.²⁵ Dopunsko zdravstveno osiguranje s jednakom cijenom za sve kategorije stanovništva, „dopunjuje“ obvezno zdravstveno osiguranje na način da pokriva troškove sudjelovanja u troškovima zdravstvene zaštite osiguranika prilikom korištenja svih vrsta zdravstvene zaštite propisane tim zakonom. Sada to sudjelovanje iznosi 20% cijene zdravstvene usluge i 10 kuna po pregledu u primarnoj zdravstvenoj zaštiti i izdanom receptu za lijek.²⁶ Danas postoji mnogo različitih osiguravajućih kuća Allians, Grave, Triglav, Croazia, Sava, Wiener, Euroherc, koje nude različite vrste osiguranja, od zdravstvenog osiguranja, zatim osiguranje automobila, nekretnina, motora itd. U današnje vrijeme, većina stanovništvo plaća mjesečno zdravstveno osiguranje, jer u slučaju prometne nesreće osoba koja završi u bolnici, biti će joj pokriveni troškovi bolničkog liječenja.

Kao kratka reputacija zakonske regulative, koja se odnosi na zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj, izvrsno će poslužiti opis zdravstvenog sustava koji se može naći na stranicama HZZO-a. Standard zdravstvene zaštite u Hrvatskoj je zadovoljavajući,

²⁴ Đukanović, Lj., i dr.(2011): Zdravstveno i mirovinsko osiguranje i ostale aktivnosti, Zagreb, str. 7.

²⁵ Izvor: <https://www.hzzo.hr/obvezno-osiguranje/>, 08.09.2020.

²⁶ Isto, 09.08.2020.

uz prisutnu bolju kvalitetu zdravstvenih usluga u gradovima i većim mjestima. Međutim, standard zdravstvenih usluga u udaljenim i rubnim područjima i na otocima je ograničen. Hrvatski građani koji nemaju dopunsko zdravstveno osiguranje (trenutno oko 1,9 milijuna) prilikom bolničkog liječenja te prilikom odlaska obiteljskom liječniku ili stomatologu dužni su sudjelovati u troškovima zdravstvene zaštite u visini od 20% pune cijene zdravstvene zaštite. ²⁷

²⁷ Ropac, D., Stašević, I.,(2018): Socijalno i zdravstveno zakonodavstvo, Zagreb, str. 148-149.

5. KVALITETA ŽIVOTA I STANDARD U RH

Definicija životnog standarda se izražava kao fizičko blagostanje određene skupine ljudi ili pojedinca, ali na što se to odnosi kada se govori o socijalnom politici u praksi? Životni standard u praksi je ukupnost materijalnih i društvenih uvjeta, koji skupni ljudi ili pojedincu omogućavaju da raspoređuje svoje prihode i rashode određenom načinu života. Nivo životnog standarda, zapravo se odnosi na ukupne uvjete života i rada ljudi. Sa tog stajališta gledano, razlikuju se tri glavne podjele; životni uvjeti, radni te socijalni uvjeti. Životni uvjeti su prva i najvažnija sastavnica svakog pojedinca ili društva koja se dijele na osobnu (pojedinačnu) i zajedničku potrošnju. Osobna potrošnja je potrošnja koja se tiče nužno materijalnih stvari koje za koje osoba izdvaja svoj prihod, koje mogu biti hrana, odjeća, obuća itd. , a zajednička potrošnja se bazira na korištenju usluga koje pružaju razne institucije poput obrazovnih, zdravstvenih ili kulturnih. Za pojedino stanovništvo život bez rada ne postoji, te su bitni radni uvjeti točnije mogućnost za zapošljavanje, kvaliteta radnih mjesta, uvjeti rada, dužina radnog vremena, odnosno raspoloživo slobodno vrijeme koje pojedinac neće provoditi na radnome mjestu te će se moći posvetiti privatnim i osobnim stvarima koji ga osim zaposlenja ispunjavaju. U 21. stoljeću čovjeka kao jedinku se ne može promatrati bez društva tj. njegovog socijalnog života te je on itekako potreban u svakom dijelu života. Socijalni uvjeti se odnose na društveni položaj i status, zatim utjecaj u političkom i javnom životu zajednice u kojoj žive, mogućnosti za uticanje na nivo životnog standarda u zajednici ili u društvu u kojemu žive.

Pokazatelji životnog standarda u državi su :

- Bruto nacionalni dohodak
- Dohodak po glavi stanovnika
- Individualna procjena društva- markirane materijalne stvari, posao na kojem se nalaze itd.²⁸

U proljeće 2015., razdoblju od 19. ožujka do 16. svibnja u Hrvatskoj je provedeno istraživanje Pilarov barometar hrvatskog društva koje je prvobitno započelo 2008. godine, ali je zbog manjka financijski sredstava bilo odgođeno. " *Pilarov barometar* tek

²⁸ Izvor: autorica

marginalno obuhvaća probleme na koje su usmjerena istraživanja sličnog naziva (Cro barometar, Cro demoskop, Eurobarometer). Tematski mu je raspon, zbog namjene, drukčiji i širi. Područja će se svake godine mijenjati, uz povremena ponavljanja onih tema koje omogućuju praćenje relevantnih društvenih trendova."²⁹ Istraživanje Eurobarometra provedeno je između 16. i 27. svibnja 2015. godine u 34 zemlje: od kojih je 28 članica EU, pet zemalja kandidata (Makedonija, Turska, Crna Gora, Srbija i Albanija) te turski dio Cipra. Za usporedbe kvalitete življenja u Hrvatskoj i zemljama članicama EU korišteni su parametri: životno zadovoljstvo, procjena financijskog stanja kućanstava, očekivanja o financijskoj situaciji u idućih godinu dana, općenite procjene kvalitete življenja i povjerenje u državne institucije (vlada, parlament, pravosuđe, regionalne ili lokalne vlasti). Na pitanje „Gledajući općenito, da li ste svojim životom vrlo zadovoljni, djelomično zadovoljni, nezadovoljni ili vrlo nezadovoljni?“, u prosjeku je u svim zemljama 80% građana izjavilo da su vrlo ili djelomično zadovoljni svojim životom. Najzadovoljniji bili su građani Danske gdje ih je čak 99% izjavilo da su zadovoljni, dok su najmanje zadovoljni bili građani Španjolske sa svega 42% zadovoljnih. Hrvatska je zauzela 22. mjesto sa 70% vrlo ili djelomično zadovoljnih građana. Na pitanje „Kako biste procijenili sadašnju financijsku situaciju svog kućanstva“, 68 % građana EU procijenilo ju je dobrom. I u ovom parametru na vrhu ljestvice su Danci, kojih 93% procjenjuje da im je financijska situacija dobra, a na dnu Španjolci sa 42% građana koji vlastitu financijsku procjenjuju dobrom. Hrvatska je zauzela 24. mjesto, sa 51% građana koji smatraju da im je financijska situacija dobra. Očekivanja hrvatskih građana u budućnosti nešto su viša nego prosjek EU. Na pitanje „Što očekujete u idućih dvanaest mjeseci, hoće li se vaša financijska situacija biti bolja, lošija ili ista?“ 25% hrvatskih građana odgovorilo je da će biti bolja, dok je prosjek EU bio 23%. Po ovom parametru Hrvatska je zauzela 10. mjesto među 28 EU zemalja, a najveći optimizam iskazali su Irski sa 34% koji su očekivali bolju financijsku situaciju, a najmanji optimizam Danci sa svega 15%. Ovakav rezultat samo na prvi pogled izgleda paradoksalno, budući da su Danci iskazali najviše životno zadovoljstvo u EU, međutim, oni su iskazali i najveće zadovoljstvo svojom financijskom situacijom (93% ih je smatralo da je ona dobra), pa je logično da ne očekuju niti priželjkuju znatna poboljšanja.³⁰

²⁹ Izvor: <https://www.pilar.hr/2014/07/pilarov-barometar-rezultati-i-odjeci/>, 8.09.2020.

³⁰ Kaliterna, Lipovčan, Lj.(2017.) Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU, te usporedbe sjeverozapadne i ostalih dijelova RH, str.143-144.

Ekonomska kriza koja je započela u Sjedinjenim Američkim Državama 2007. godine, osjetila se ne samo u Sjedinjenim Američkim Državama već i globalno. Nakon što se počela širiti globalno po cijelome svijetu dobila je i naziv "Prva globalna financijska kriza 21. stoljeća". Smatra se da je u Hrvatsku došla malo poslije, tj. da je krajem 2008. godine svjetska ekonomska kriza ostavila utjecaj i u Hrvatskoj. Prvobitno kako se kriza u Hrvatskoj očitavala, bilo je zaustavljanjem gospodarskog rasta, potom smanjenjem proizvodnje i potrošnje, te naposljetku padom BDP-a od 5,8%. Između 1994.godine i 2008.godine hrvatsko gospodarstvo je iskazalo relativno visoke stope ekonomskog rasta, gdje se kao jedan od glavnih pokretača rasta nacionalne ekonomije predstavljala domaća potražnja, koja je u razdoblju između 2001. i 2008. rasla po stopi višoj od 6 % godišnje. Tijekom 2009. i 2010. godine došlo je do pada realne potrošnje kućanstva od skoro 10%, što je rezultiralo padom neto realnih dohodaka, što se očitavalo i kao smanjenje obujma uvoznih dobara. U 2008. ostvarena je visoka stopa zaposlenosti, koja je iznosila 44,4%, odnosno bila je viša u usporedbi s prethodnim godinama³¹. Tijekom 2009. došlo je do pada broja zaposlenih osoba za 4,1 %. U zadnjem kvartalu 2009. za svaki 1% pada BDP-a formalna se zaposlenost na godišnjoj razini smanjila za 0.86%. Porast nezaposlenosti je posebno pogodila dobnu skupinu u rasponu od 15 do 34 godine, odnosno mlade ljude koji neposredno nakon završetka formalnog obrazovanja ne posjeduju još iskustvo koje im je potrebno da bi dobili svoje prvo stalno zaposlenje. Shodno podacima dostupnim na Eurostatu (za treći kvartal 2011.) Hrvatska zauzima treće mjesto po visini stope nezaposlenosti mladih 58 (34.5%), odmah iza Grčke (45,8%) i Španjolske (47,8%).³² Kriza koja je bila 2008. godine, u problemima su bile banke, no sada je kriza drugačija jer je kriza biološkog karaktera bolesti koja vlada i hara svijetom. Novac iz Europske unije, pomoći će gospodarstvu, no oporavak neće biti tako brz, prema prognozama raznih ekonomista i teoretičara Hrvatskoj će trebati dvije godine da se izvuče iz krize.

Možemo navesti primjer u svijetu, kojeg je potresla situacija s COVID-19 koji je jedan od najznačajniji ekonomski šok u više od 100 godina. Ublažavanje ekonomske štete uz zaštitu zdravlja građana zahtijeva potpuno nova ekonomska razmišljanja. U organizaciji dr. Meredith Crowley, webinar Alumni ekonomije Cambridge- INET COVID

³¹ Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2009/PDF/00-sadrzaj.pdf, 08.09.2020.

³² Benolić, M. (2009.): Utjecaj ekonomske krize na tržište rada, Zagreb, str. 120-128.

predstavio je seriju od šest javnih predavanja za Cambridge Alumni. Serija webinaru Alumni Alumni nastavlja se na jesen. Mnogi znanstvenici, profesori i doktori govore o tome, kako se ljudi spontano uključuju u socijalno distanciranje, kako odluke koje se poduzimaju oblikuju širenje infekcije u populaciji i uloga koju pojedinačno ponašanje treba imati u formuliranju politika za suzbijanje epidemije. Profesor Oliver Linton, govori o primjeni novog kvadratnog vremenskog trenda na podatke o 191 zemlji iz europskog CDC-a, kako bi se predvidio vrhunac novih slučajeva ili novih smrtnih slučajeva u velikim zemljama.³³ Hrvatska uz Cipar, Grčku, Italiju i Španjolsku bilježi veliki životni pad, Bugarska i Grčka su jedine zemlje koje se nalaze iza Hrvatske. To nije nikakva novina, da se Hrvatska nalazi u ekonomskoj krizi, koja je već godinama takva, ne može se samo usmjeriti na turizam, i na zaradu od turizma dok na industrija, brodogradnja propada. Ne ostvaruje se dovoljno kapitala u industriji, malo je ostalo radne snage i ljudi, s obzirom da se veliki broj ljudi iselio. Prvo i osnovno nešto je od ključne važnosti za Hrvatske radnike je mirovinski sustav koji bi štiti prava radnika. Mirovinski sustav gradi se godinama, no Hrvatska se nepotrebno zaduživala, stoga se mora osnažiti sustav, ispred Hrvatske su zemlje Luksemburg, Finska i Austrija. Pitanja o kreditima, stambenim i gotovinskim, potrošačko društvo, koje posuđuje novac od svojih prijatelja, roditelja, ne bi li si tako osigurali kakvu takvu ekonomsku sigurnost, sve su to statistike koje se prate od 2011. do 2016. godine. U Hrvatskoj se javlja suprotan trend kretanja, jer se upravo misli na građane koji su slabijeg imovinskog statusa, ljudi su bez posla i samim time su ugroženiji i nisu zaštićeni.³⁴

³³ Izvor: <http://covid.econ.cam.ac.uk/alumni-webinars>, 17.09.2020.

³⁴ Izvor: <https://www.kastela.org/novosti/hr/34785-estonci-najvise-povecali-zivotni-standard-hrvati-idu-u-suprotnom-smjeru>, 17.09.2020.

6. UTJECAJ COVID-19 NA ŽIVOTNI STANDARD U HRVATSKOJ

Pandemija korona virusa započela je krajem 2019. i početkom 2020., no u Hrvatskoj se tek "pojavila" pred kraj veljače 2020. Civilni stožer je držao situaciju pod kontrolom, ili su barem to oni tako smatrali do 11. ožujka 2020. gdje su odlučili zatvoriti vrtiće, osnovne i srednje škole te e na području Istarske županije s ciljem sprječavanja širenja bolesti COVID-19. U ponedjeljak, 16. ožujka 2020., su zatvorene sve obrazovne institucije u Republici Hrvatskoj. Osim obrazovnih institucija, zatvorili su se frizerski i kozmetički saloni, kafići, teretane, trgovački centri, igraonice itd. Sve u cilju sprječavanja širenja zaraze COVID-19, i sve što je činilo ljudsku svakodnevicu. Prvi udar COVID-19 donio je prekid socijalnih kontakata i izolaciju, i s tim povezani osjećaj socijalne izolacije jer je većina mjesta gdje su se ljudi družili, boravili bilo zatvoreno. Kako su se djelatnosti zatvarale, bilo je samo pitanje vremena kada će doći do naglog porasta otkaza, otpuštanja ili čak zatvaranja istih tih djelatnosti.

Korona virus(COVID-19) dovest će do recesije, ali će i fundamentalno preoblikovati način na koji ekonomija funkcionira. Recedijekakve su suočile Hrvatsku prije 2008. – smatraju se kao posljedicu pada potražnje zbog bilo kojeg uzroka, što dalje rezultira padom prodaje roba i usluga. Neizravni je učinak porast nezaposlenosti jer poduzeća ne zarađuju dovoljno novca i stoga otpuštaju svoje radnike. Covid-19 je drugačiji i stoga što nije samo zaprijetio recesijom ili destabiliziranjem najvećih institucija (intervencija u visini 700 milijardi dolara Federalnih rezervi, centralne banke SAD-a, usporediva je prema veličini pomoći koja je ponuđena 2008-9). Naime, zaprijetio je najfundamentalnijoj od svih institucija kapitalizma: samom tržištu rada. Novci neće biti dovoljni za okončanje ove krize; bit će potrebno preoblikovati i restrukturirati našu ekonomiju. To će se ili dogoditi u prilog ljudi i planete, ili neće. Dakle, zahtjevi koje trenutno postavljamo trebali bi: prije svega, riješiti ogromnu zdravstvenu krizu, što podrazumijeva osiguravanje da se svatko može samoizolirati; nadalje, podržavati postojeću ekonomsku aktivnost; i konačno, početi pokazivati put prema budućnosti.

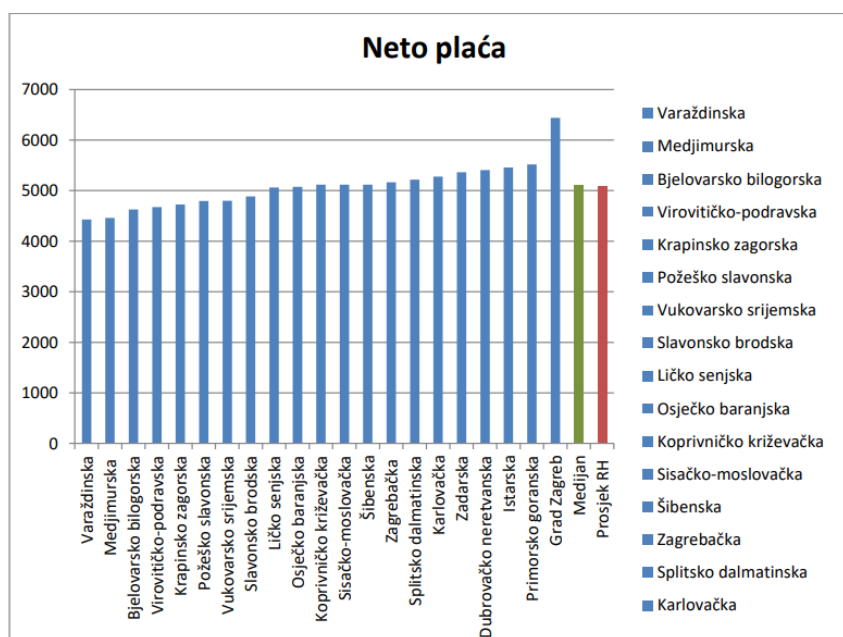
7. PROGRAMI ZA SUZBIJANJE SIROMAŠTVA, NEJEDNAKOSTI I SOCIJALNE ISKLJUČENOSTI

Želja za solidarnošću i socijalnom isključenošću, prvenstveno je napisana u Jedinственом европском уговору (1987.), te potom u Protokolu o socijalnoj politici iz Ugovora u Maastrichtu (potpisan 1992., stupio na snagu 1993.). Primarni cilj je bio utvrđivanje socijalne zaštite kako bi svim članovima društva bile omogućene jednake mogućnosti za ostvarivanjem ciljeva jednakih mogućnosti. Ugovor iz Amsterdana (stupio na snagu 1. svibnja 1999.) omogućio je donošenje je neposrednih mjera koje su bile potrebne da bi se ostvarile te želje uključujući i dionicu o zapošljavanju, te prihvaćanju protokola o socijalnoj politici. To je Uniji omogućilo djelovanje na području socijalne politike, iako je djelomično bilo ograničeno i određeno načelima supsidijarnosti. Nakon toga Komisija i zemlje članice trebale su svake godine ocjenjivati stanje u zapošljavanju te donositi smjernice kako bi poboljšali politiku zapošljavanja. Pomoću svih tih događanja socijalna politika se mnogo više približila središtu pozornosti europske politike i djelovanja. Krajem 1997. godine u svim je članicama bilo loše stanje na tržištu rada, te je povodom toga Luxembourg održan sastanak o zapošljavanju, na njemu su utvrđene mjere za poticanje učinkovitosti tržišta rada. U travnju 2000. godine u Lisabonu se održao sastanak Vijeća Europe, zbog kojeg se smatra da je socijalna politika postala ravnopravna s ekonomskom, monetarnom i financijskom politikom. „Tijekom tog razvoja utvrđeno je zajedničko nastojanje da se europski socijalni model ne samo očuva, nego i prilagođava i poboljšava. EU je utvrdio novi strateški cilj za tekuće desetljeće postati najkonkurentnije dinamično društvo u svijetu utemeljeno na znanju, sposobno za ostvarivanje održivog gospodarskog rasta s većim mogućnostima zapošljavanja i većom socijalnom kohezijom.“ Da bi došlo do ostvarivanja navedenog cilja, primarna pitanja koja su morala biti riješena jer su bili od presudne važnosti za napredak su pitanja koja su se nužno kosila sa siromaštvom, nejednakosti, socijalne isključenosti i politike socijalne skrbi. Nakon sastanka u Lisabonu, 2000. godine održao se sastanak u Nici koji je poboljšao i produbio brojne prijedloge iz Lisabona. Najznačajniji od njih, s obzirom na borbu protiv siromaštva i socijalne isključenosti, odnosi se na prihvaćanje sadržaja nove socijalne politike. Jedan od najvažnijih čimbenika jest prihvaćanje prijedloga za izradu Nacionalnog programa borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u članicama EU-a. NAPincl (National Action Plans on Social Inclusion) ima četiri najvažnija cilja: olakšavanje zapošljavanja i pristupa svim izvorima, pravima, dobrima i

uslugama; sprječavanje rizika isključenosti; pomoć najugroženijima; te mobiliziranje svih nadležnih tijela.³⁵

Ekonomska aktivnost, stopa nezaposlenosti te razina plaća faktori su koji značajno utječu na ekonomsku nejednakost. Prema provedenom istraživanju Geometar, 2015. godine Hrvatska je imala jednu od najnižih stopa ekonomske aktivnosti u Europskoj uniji. U Republici Hrvatskoj unazad trideset godina došlo je do značajnog rasta nejednakosti dohotka između zaposlenih osoba. Prema raznim ekonomskim pokazateljima, Hrvatska je suočena s vrlo velikim regionalnim nejednakostima. Te nejednakosti posebice su vidljive po isplaćenim bruto i neto plaćama, koje pak utječu na životni standard stanovništva.

Slika br. 2: Prosječna neto plaća po županijama u 000 kn

Izvor: <http://nejednakost.cms.hr/wp-content/uploads/2016/09/NEJEDNAKOSTI-U-HRVATSKOJ-ekonomija.pdf> Datum pristupa: 15.07.2020.

³⁵ Bejaković, P. (2004): Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost - Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji : izazovi institucionalne prilagodbe, Institut za javne financije, Zagreb, str. 211.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, stopa rizika od siromaštva u 2018. godini u Hrvatskoj iznosila je čak 19,3%. Osobe koje su starije od 65 godina postotak raste na čak 28%, pri čemu je više žena, što znači da je gotovo svaki treći umirovljenik siromašan. Kada siromaštvu pridodamo i socijalnu isključenost, postotak se penje na 24,8 posto građana Hrvatske. Predispozicije za siromaštvo više imaju jednočlana kućanstva u kojoj obitava jedan član obitelji koji je nesretno ili spletom okolnosti ostao sam te nema stalne, ili ima jako male priljeve novca. Svakom takvom drugom kućanstvu prijeti jad, bijeda i siromaštvo pogotovo kada u njima žive ljudi stariji od 65 godina, koji nemaju puno mogućnosti ili rješenja za rješavanje financijskoga pitanja. Stopa rizika od siromaštva ne pokazuje u stvarnosti koliko je osoba siromašno, nego koliko njih ima dohodak ispod praga rizika od siromaštva. Prag rizika od siromaštva postavljen je na 60% od srednje vrijednosti raspoloživog dohotka svih osoba. Za kućanstvo u kojemu obitava jedan član linija iznosi 29.820 kuna godišnje, odnosno 2.485 kuna mjesečno. Čak 1,75 milijuna ljudi u republici Hrvatskoj ili gotovo 43% živi u obiteljima koje žive u teškim ili siromašnim uvjetima te jedva si omoguće življenje do kraja mjeseca ili do iduće plaće, a 40% ili njih 1,6 milijuna žive u kućanstvima koji imaju za režije hranu i osnovne uvjete ali svejedno im jako malo ostane do sljedećeg mjeseca ili plaće gdje ih to stavlja u postotak od 0,6% ljudi. Godišnji odmor na moru ili izvan mjesta stanovanja ne može si priuštiti više od polovine građana, a jednako toliko ni nenadani financijski izdatak kada se dogodi npr. prirodne nepogode, problemi sa automobilom. Bez financijskog opterećenja oko troškova stanovanja i života živi manje od 5% osoba. S plaćanjem režija i računa kasni 17% Hrvata. Samo 24.530 obitelji vrlo lako i bez problema podmiruje svoje financijske obveze. Zimi se u svojim domovima smrzava 314.760 ljudi jer 7,7% građana ne može si priuštiti grijanje. Svaki deseti stanovnik ne može kupiti ribu, meso ili vegetarijansku zamjenu svaki drugi dan. Prema procjeni Eurostata, od 2010. do kraja prošle godine, broj ljudi koji žive u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti smanjio se u Hrvatskoj za 308 tisuća.³⁶

U Hrvatskoj tokom 2019. godine živjelo je čak 120 super milijunaša koji su svoje financije, imovinu, tvrtke, ulaganja procijenili na više od 30 milijuna američkih dolara, a njih 11 ima neto imovinu veću od 100 milijuna dolara. Londonska kompanija Knight Frank je u 2017. godini provela istraživanje u Hrvatskoj o najbogatijem društvenom sloju u

³⁶ Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2018/sljh2018.pdf, 08.09.2020.

Hrvatskoj tzv. Bogatašima kojih ima oko 590 i za koje se procjenjuje da su teški" između deset i 100 milijuna dolara. Značenje tog broja se ne gleda samo kroz povećanje bogatog sloja ljudi, nego kroz činjenicu da je unazad desetak godina najviši društveni sloj porastao čak 33% unatoč činjenici, da je hrvatsko gospodarstvo bilo na udaru te je pretrpjelo padove, a bruto domaći proizvod je niži za nekoliko posto nego što je to bio prije desetak godina. U obzir i procjenu za istraživanje računalo se dodatne kuće i nekretnine koje posjeduju, dionice i vrijednosne papire, umjetničke kolekcije, zrakoplove, jahte, zlato, vino, satove i ostale predmete koji se smatraju za osobe s boljim financijskim prihodima. Procjenom bogatstva pojedina u Hrvatskoj očitovao se ,časopis "Forbes", koji je u procjeni imovine bogatih ljudi težište stavljao na njihovo vlasništvo nad poduzećima, odnosno dionicama s kojima posluju, tako zaključio da Hrvatska ima pet osoba s bogatstvom većim od 100 milijuna dolara, a Knight Frank je našao dvostruko više milijunaša. Procjena Knight Franka je bogaćenje osoba u Hrvatskoj u padu, te procjenjuju kako će broj milijunaša u sljedećem desetljeću porasti za samo 10%. Uvjeti života s kojim bogati raspolažu, najnižoj klasi su nezamislivi jer oni žive od mjeseca do mjeseca, ne bave se ulaganjima u nekretnine, kupovinom predmeta ili kupovinom nekretnina, odlascima na ljetovanje na egzotična mjesta, skijanja itd.

8. ZAKLJUČAK

Čovjek tijekom svog života daje svoj veliki doprinos svijetu, svaki se čovjek razvija, raste, uči, zasniva obitelj, razvija se kroz društvo, naposljetku stari i umire, što je prirodni proces života. Kao što je u ovom završnom radu rečeno, socijalna ekonomija potječe daleko u prošlost, koja se kroz naraštaj ljudi mijenja, na način da se sustav oplemenjuje, raste i širi. Što su veće države veća cirkulacija i populacija stanovništva je samim time se i primjerice mirovinski, zdravstveni, politički sustav mijenja. Hrvatska je mala država koja je unazad 20- tak godina imala niz problema, koji su se očitovali na njezino gospodarstvo, infrastrukturu i stanovništvo koje je doživjelo poraste i padove. Iako danas nije tako, socijalna politika se bori za prava, da svaki čovjek ima ista prava, i iste uvjete za život, da ne postoji razlika između imovinskog i financijskoga stanja. Siromaštvo je ne samo u Hrvatskoj nego i u globalnoj razini, jedno od najvažnijih problema koji se moraju riješiti, svijet a i Europska unija su donijeli niz standarda života i ciljeva, koji ili se jesu ili će se u dogledno vrijeme ispuniti..U svakoj državi postoje programi i mogućnosti, kako olakšati ljudima uvjete života u nekoj zemlji, postoji mnogo dobrih primjera zemalja; Norveška, Švedska i Danska. Hrvatska bi se trebala ugledati na druge zemlje, i povećati ljudima prvenstveno mirovine, plaće, doprinose, rodiljne naknade, naknade za nezaposlene itd. Svijet raste i razvija se globalno, te u današnjem svijetu nije bitno živi li se, nego kako se živi, jer je svijet i mentalitet iznenađujuće napredovao da bi svaka jedinka tj. svaki čovjek zaslužio živjeti u kvalitetnim uvjetima, bilo da se tiče posla ili privatnoga života.

Osim što svijet napreduje globalno i brzo, tako napreduje i tehnologija te neke kompanije se sve manje odlučuju na ulogu čovjeka u poslovanju jer im je jeftinije, brže ili po njihovim uvjetima bolje, ali politika se treba izboriti da ni jedan robot, ili napredan program ne može zamjeniti čovjeka kao jedinku u poslovanju te njegov utjecaj što ostavlja na svijetu, jer robot je programiran te se koristi umjetno inteligencijom, čovjek je jedinka sama za sebe te ga se ne može samo tako zamijeniti.

LITERATURA

KNJIGE:

1. Bejaković, P. (2004.) Siromaštvo, nejednakost i socijalna isključenost - Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji : izazovi institucionalne prilagodbe, Institut za javne financije Zagreb
2. Bežovan G., Puljiz, V., i dr. (2019.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb
3. Brkašić, Z., Dukić, J., Klanac, L., Mrša, V., Rismondo, M., Škembar, A. (2002.) 80 godina mirovinskog osiguranja u Hrvatskoj , HZMO, Zagreb
4. Duda, I. (2005.) U potrazi za blagostanjem o povijesti dokolice i potrošačkog društva u Hrvatskoj 1950- ih i 1960-ih, Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagreb, Zagreb
5. Duda, I. (2010.) Pronađeno blagostanje, svakodnevni život i potrošačka kultura u Hrvatskoj 1970-tih i 1980- ih, Srednja europa, Zagreb
6. Đukanović, Lj., Marušić, Lj., Paić- Ćirić, M., (2011.) Zdravstveno i mirovinsko osiguranje i ostale aktualnosti, TEB- poslovno savjetovanje d.o.o., Zagreb
7. Puljiz, V., Bežovan, G., Matković, T., Šućur, T., Zrinščak, S., (2005.) Socijalna politika Hrvatske, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb
8. Ropac, D., Stašević, I., (2018.) Socijalno i zdravstveno zakonodavstvo, Medicinska naklada, Zagreb
9. Šakić, V., Lipovčan Kaliterna Lj. (2004.) Hrvatsko društvo danas: psihosocijalni proces, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

POPIS ČLANAKA:

1. Benolić, M. (2009.), Svjetska ekonomska kriza: razvoj, utjecaj na Republiku Hrvatsku i subjektivni stavovi studenata,, UDK: 338.12.017(497.5), Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, str. 120-128.
2. Kaliterna, Lipovčan, Lj. (2017.), Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU, te usporedbe sjeverozapadne i ostalih dijelova RH, Hrčak Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, UDK 304.2(497.52), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, str. 140-144.

3. Gojko Nikolić(2014.), Andragoški Glasnik, Nove tehnologije donose promjene, Tekstilno-tehnološki fakultet u Zagrebu, str.25-27

POPIS MREŽNIH STRANICA:

1. Izvor: <https://www.britannica.com/biography/Wilhelm-Heinrich-Riehl>, 09.08.2020.
2. Izvor: <http://finance.hr/mirovinska-reforma/> , 09.08.2020.
3. Izvor: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/52/socijalna-politika-i-politika-zaposljavanja-opca-nacela>, 09.08.2020.
4. Izvor: <https://www.hzzo.hr/obvezno-osiguranje/>, 09.08.2020.
5. Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2010/SLJH2010.pdf, 09.08.2020.
6. Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2018/sljh2018.pdf, 08.09.2020.
7. Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2009/PDF/00-sadrzaj.pdf, 09.08.2020.
8. Izvor: <https://www.ineteconomics.org/events/future-work>, 17.09.2020.
9. Izvor: Izvor: <http://covid.econ.cam.ac.uk/alumni-webinars>, 17.09.2020.
10. Izvor: <https://www.kastela.org/novosti/hr/34785-estonci-najvise-povecali-zivotni-standard-hrvati-idu-u-suprotnom-smjeru>, 17.09.2020.

POPIS SLIKA

1. Slika br. 1: Odnos osiguranika (zaposlenih) i umirovljenika u razdoblju od 1980. do 2013. godine, Izvor: <http://finance.hr/mirovinska-reforma/> , 09.08.2020.
2. Slika br. 2: Prosječna neto plaća po županijama u 000 kn, Izvor: <http://nejednakost.cms.hr/wp-content/uploads/2016/09/NEJEDNAKOSTI-U-HRVATSKOJ-ekonomija.pdf> , 15.07.2020.

SAŽETAK

Završni rad se bazirao na istraživanju i analiziranju pojmova i termina koji su usko povezani uz definiciju socijalne politike i životnog standarda. Kako i tema završnoga rada naglašava, osim uz glavnu zadaću i smisao da se upozna čitatelja završnoga rada osim uz definicije, povijest i značenje socijalnog rada općenito, baziralo se na temi socijalnoga rada u Republici Hrvatskoj. Kroz završni rad objašnjeni i analizirani su ekonomski ili socijalni pojmovi koji se nužno tiču socijalne politike ili životnog standarda. Pojmovi koji se tiču ekonomije i socijalne politike su plaće, zaposlenje, mirovinski i zdravstveni fond, kvaliteta života. U radu se izjašnjavalo stanje u Hrvatskoj, i Europskoj Uniji u prošlosti, sadašnjosti te kakvi su planovi za budućnost, tj. koji su ciljevi koji su određeni da se ispune.

Kako svijet svakim danom globalno raste, glavna primarna zadaća socijalne politike je da poboljša životne uvjete socijalno slabijima ili isključenima, te da pokušava se izboriti i stvoriti iste životne uvjete i prava za sve ljude. Nekada nije najbitnije samo živjeti, nego je i pitanje kako se to živi, na koji način se stvari mogu poboljšati u životu svakog pojedinca. Još jedno bitno pitanje i odgovor na koje se dalo u završnome radu je koje su razlike između bogatih i siromašnih u Republici Hrvatskoj, te koliko je siromaštvo uzelo maha u zadnjih desetak godina. Kako bi se u dogledno vrijeme, ne samo u svijetu nego i u Hrvatskoj siromaštvo počelo postepeno smanjivati, doneseni su programi i reforme za suzbijanje siromaštva koji će u budućnosti pokazati jesu li u praksi ispunili svoj primarni cilj. Završnim radom se željela usmjeriti pozornost i pokazati važnost socijalne politike, koliko je ona imala važnost u prošlosti te koliko je važno ju graditi i unapređivati svakoga dana, jer zbog nje i njezinih ciljeva svijet počinje biti ljepše mjesto ne samo za ljude koje žive lijepim, mirnim životom nego i za one ljude koji misle da su manje vrijedni, koji nisu imali tako lijep i lagodan život. Nisu svi rođeni i prošli isto, zadaća je da jednoga dana svi imaju životne, poslovne i društvene iste uvjete.

KLJUČNE RIJEČI

Socijalna politika; Socijalna politika Hrvatske; siromaštvo; siromaštvo u hrvatskoj; životni standard u Hrvatskoj; životni standard

SUMMARY

The final paper was based on research and analysis of concepts and terms that are closely related to the definition of social policy and living standards. As the topic of the final paper emphasizes, apart from the main task and meaning to get to know the reader of the final paper, apart from the definitions, history and meaning of social work in general, it was based on the topic of social work in the Republic of Croatia. Through the final paper, economic or social concepts that necessarily concern social policy or living standards are explained and analyzed. Terms related to economy and social policy are wages, employment, pension and health fund, quality of life. The paper stated the situation in Croatia, and the European Union in the past, present and what are the plans for the future, ie what are the goals set to be met.

As the world grows globally every day, the main primary task of social policy is to improve the living conditions of the socially disadvantaged or excluded, and to try to fight for and create the same living conditions and rights for all people. Sometimes the most important thing is not only to live, but also the question of how to live it, how things can be improved in the life of each individual. Another important question and answer given in the final paper is what are the differences between rich and poor in the Republic of Croatia, and how much poverty has taken hold in the last ten years. In order to gradually reduce poverty in the foreseeable future, not only in the world but also in Croatia, anti-poverty programs and reforms have been adopted that will show in the future whether they have fulfilled their primary goal in practice. The final paper aims to focus attention and show the importance of social policy, how important it was in the past and how important it is to build and improve it every day, because because of it and its goals the world is becoming a better place not only for people living beautiful, peaceful life than for those people who think they are less valuable, who have not had such a beautiful and easy life. Not everyone is born and goes through the same thing, the task is that one day everyone has the same living, business and social conditions.

KEYWORDS

Social policy; Croatian social policy; poverty; poverty in Croatia; standard of living in Croatia; standard of living